Ἀριθ. 676 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΓ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΣΤ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 35. 11 Δεκεμβρίου 1888.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΛΓΙΝΕΙΩΝ ΜΑΡΜΑΡΩΝ

ΥΠΟ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ὅρα προηγούμενον φυλ. 675).

4

Ἐπανάληψις διαπραγματεύσεων πρὸς πώλησιν τῆς συλλογῆς. — Σύστασις ἐπιτροπῆς ὑπὸ τῆς βουλῆς πρὸς ἐξέτασιν τῆς ὑποθέσεως, καὶ ἔκθεσις αὐτῆς.— Συζήτησις ἐν τῷ κοινοβουλίῳ. Ἀγορὰ τῆς συλλογῆς. — Ἀποβίωσις Ἔλγιν.—Χαρακτηρισμὸς τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

Κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1815 συνελθόντος τοῦ κοινοβουλίου, ὁ Ἔλγιν ἐπανέλαβε τὴν αἴτησίν του. Τοῦτο δὲ διώρισεν ἐπιτροπὴν, ἧς πρόεδρος ἐγένετο ὁ Βάνκες (Bankes), ἥτις συνελθοῦσα ἐστήριξε κυρίως τὴν ἐξέτασίν της ἐπὶ τεσσάρων θεμάτων.

Πρῶτον ἠρεύνησε ποίαν πληρεξουσιότητα καὶ ἄδειαν εἶχεν ὁ Λόρδος πρὸς καταρτισμὸν τοιαύτης συλλογῆς. *Δεύτερον* τὰς περιστάσεις ὑπὸ τὰς ὁποίας κατηρτίσθη. *Τρίτον* τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων τῆς συλλογῆς ὡς ἔργων γλυπτικῆς, καὶ τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν ὅπως κατασταθῶσι δημόσιον κτῆμα πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς σπουδῆς τῶν ὡραίων τεχνῶν ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ. *Τέταρτον* τὴν ἀξίαν αὐτῶν ὡς ἀντικειμένων ἀγοραπωλησίας, καὶ τὰς δαπάνας τῆς ἐκποπίσεως ἐκ τῆς ἀρχικῆς θέσεώς των καὶ μεταφορᾶς εἰς Ἀγγλίαν.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ἡ ἐπιτροπὴ παρατηρεῖ [1]) ὅτι ὅτε ὁ Ἔλγιν κατέλιπε τὴν Ἀγγλίαν ἀπερχόμενος ὡς πρεσβευτὴς παρὰ τῇ Πύλῃ σκοπὸν εἶχε νὰ μεταχειρισθῇ τὴν θέσιν ταύτην πρὸς προαγωγὴν τῶν ὡραίων τεχνῶν ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ διὰ τῆς διαδόσεως ἰχνογραφημάτων, εἰκόνων καὶ ἐκτυπωμάτων τῶν λειψάνων τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς. Πρὸς τοῦτο δὲ παραλαβὼν τεχνίτας ζωγράφους, καὶ ἀρχιτέκτονας καὶ ἐκμαγειοποιοὺς ἀπέστειλεν εἰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ γραμματέως του Ἄμιλτων, ὅπου οὗτοι εἰργάσθησαν ἀπὸ τοῦ 1800 μέχρι τοῦ 1801 χωρὶς νὰ τύχωσιν εὐκολιῶν καὶ ἐλευθερίας. Οἱ 5 τῶν τεχνιτῶν κατέλιπον τὰς Ἀθήνας τῷ 1803, ἐναπέμεινε δὲ μόνον ὁ Λουζιέρης.

Τῷ 1800 κατελήφθη ἡ Αἴγυπτος ὑπὸ τῶν Γάλλων, τὸ δὲ μῖσος καὶ ἡ ἀποστροφὴ τῶν Τούρκων καὶ τῆς κυβερνήσεώς των κατ' ἐκείνων ἦτο ἐν τῇ μεγαλειτέρᾳ αὐτοῦ ἀκμῇ. Ἡ ἐπιτυχία τῶν Ἀγγλικῶν ὅπλων ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἡ ἀπόδοσις ταύτης εἰς τὴν Τουρκίαν μετέβαλλεν ἐπὶ τὸ εὐνοϊκώτερον τὰ πρὸς τὸ ἡμέτερον ἔθνος αἰσθήματα τῶν Τούρκων. Οὐδεμία αἴτησις ἀπερρίπτετο. Ὁ δὲ Λόρδος Ἔλγιν, ταύτην τὴν εὐνοϊκὴν καὶ ἀνέλπιστον μεταβολὴν ἐπωφελούμενος ἐπέτυχε τὴν κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1801 ἐλευθέραν εἴσοδον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν μετὰ τῆς ἀδείας νὰ σχεδιογραφῇ, νὰ παραλαμβάνῃ ἐκμαγεῖα καὶ ἀρχαιότητας, καὶ νὰ ἐνεργῇ ἀκωλύτως ἀνασκαφάς· κατόπιν δ' ἐπέτυχε καὶ προφορικὴν ἄδειαν, τοῦ περὶ ταύτης φιρμανίου σταλέντος εἰς τὰς ἐπιτοπίους ἐν Ἀθήναις ἀρχάς, νὰ κρημνίζῃ καὶ οἰκίας, ὁσάκις παρίστατο ἀνάγκη, δι' ὅπερ πρότερον ἀπῃτεῖτο εἰδικὴ ἄδεια. Τοῦ περιεχομένου τοῦ φιρμανίου τούτου δὲν ἔλαβεν ἡ ἐπιτροπὴ γνῶσιν οὔτε παρὰ τοῦ Ἔλγιν, οὔτε ἀνεκοινώθη εἰς αὐτὴν διὰ τίνων λέξεων ἡ παραλαβὴ καὶ ἀπόσπασις τῶν μαρμαρίνων ἐκείνων μνημείων ἦτο καθωρισμένη ἢ ἐπιτετραμμένη. Ὁ δόκτωρ Χούντ, ὁ συνοδεύων τὸν Ἔλγιν ὡς ἱερεὺς τῆς πρεσβείας, εἶχε μετάφρασιν τοῦ δευτέρου φιρμανίου, ἀλλὰ δὲν εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ φέρει ταύτην εἰς Λονδῖνον, ὅπως καταθέσῃ εἰς τὴν ἐπιτροπήν, ἀφηγήθη ὅμως ἐκ μνήμης τὸ περιεχόμενον ὡς ἑξῆς «ὅτι ἡ Πύλη ὅπως εἰς τὸν πρεσβευτὴν τῆς Μεγάλης Βρεταννίας, τῆς ὑψηλῆς συμμάχου τῆς Πύλης, μεθ' ἧς ἤδη εὑρίσκεται ἐν στενῇ φιλίᾳ, ἥτις καὶ ἐπὶ μακρὸν πρότερον ὑφίστατο, δείξῃ τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῆς ἐκτίμησιν, παρέχει τὴν εὐρυτάτην ἄδειαν εἰς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα, καὶ τὸν Γραμματέα αὐτῆς, καθὼς καὶ εἰς τοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῆς καλλιτέχνας, νὰ ἐπιθεωρήσωσι τοὺς ναοὺς τῶν ἀρχαίων θεῶν, καὶ τὰ εἰς αὐτοὺς εὑρισκόμενα ὁμοιώματα, ν' ἀπεικο-

1) Τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς περιληπτικῶς ἀναγράφομεν.

νίσωσιν αὐτά, νὰ παραλάβωσιν ἐκμαγεῖα, νὰ κάμωσιν ἀνασκαφάς, καὶ πάντα λίθον ὅστις ἤθελε φανῇ αὐτοῖς ἄξιος λόγου νὰ παραλάβωσι.»

Παρατηρεῖ δὲ κατωτέρω ἡ ἐπιτροπὴ ὅτι ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις οὔτε ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὔτε ἐν Ἀθήναις οὐδέποτε ἔφερεν ἀντίστασιν ἢ κώλυμα οἱονδήποτε εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ φιρμανίου ἀναγραφομένην εὐρεῖαν δήλωσιν, ἢ ἐδείξε δυσαρέσκειαν. Καίτοι δὲ ἡ παραλαβὴ καὶ ἡ ἀπόσπασις διήρκεσε μῆνας, καὶ δὴ ἔτος, καὶ ἐνηργεῖτο ἀναφανδόν, καὶ συχνὰ μετεχειρίζοντο πλείονας τῶν ἑκατὸν ἐργατῶν ἐγχωρίων, οὐδέποτε παρετηρήθη ἡ ἐλαχίστη δυσαρέσκεια. Καὶ μεταξὺ δὲ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῶν Ἀθηνῶν οὐδὲν εἶδος ἀγανακτήσεως κατὰ τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης ἠγέρθη, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἅμιλτων αὐτόπτης μάρτυς, διότι ὁ λαὸς ἔβλεπεν εἰς ταύτην μᾶλλον ἀφορμὴν πορισμοῦ χρημάτων ἐκ τῶν ξένων. Οἱ Τοῦρκοι δὲ ἀφ' ἑτέρου ἦσαν ψυχροὶ καὶ ἀπαθεῖς ὡς πρὸς τὴν διατήρησιν τῶν μνημείων ἐκείνων, ἅτινα ἄλλως κατέστρεφον διὰ τοῦ πυρός. Οἱ δὲ πολυάριθμοι περιηγηταὶ καὶ θαυμασταὶ τῆς τέχνης, ἐξ ἄλλων αἰτίων ὁρμώμενοι, ἐπέφερον μείζονας καταστροφάς, διότι ἐπισκεπτόμενοι τὴν Ἀκρόπολιν παρέπειθον τοὺς στρατιώτας, καὶ τοὺς περὶ ταύτην οἰκοῦντας νὰ φέρωσιν εἰς αὐτοὺς ἀρχαιότητας.

Ὡς πρὸς τὸ *δεύτερον* θέμα, τὴν ἔρευναν δηλαδὴ τῶν περιστάσεων, ὑφ' ἃς κατηρτίσθη ἡ συλλογή, ἡ ἐπιτροπὴ παρατηρεῖ ὅτι ὁ Λόρδος Ἔλγιν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνεκοίνωσεν εἰς τοὺς Κυρίους Πίτ, Λόρδον Γράμβιλ καὶ Δουνδᾶς τὴν πρόθεσίν του νὰ παραλάβῃ ἐξ Ἀθηνῶν ἐκμαγεῖα καὶ ἰχνογραφήματα, καὶ φέρῃ εἰς Ἀγγλίαν πρὸς βελτίωσιν τῶν ὡραίων τεχνῶν, ἐζήτησε δὲ παρ' αὐτῶν ὅπως τὴν ὑπόθεσιν ταύτην θεωρήσωσιν ὡς ἐθνικὴν ἐπιχείρησιν, καὶ ἐνεργήσωσιν ὅπως ἐκτελεσθῇ δημοσίᾳ δαπάνῃ, ἀλλ' ἡ αἴτησίς του οὔτε τότε, οὔτε κατόπιν ἠξιώθη προσοχῆς.

Ἐκ τινος δ' ἐπιστολῆς τοῦ Λόρδου Ἔλγιν πρὸς τὸν γραμματέα τῆς ἐπικρατείας, τῆς 13 Φεβρ. 1803 ἐξάγεται ὅτι ὁ Λόρδος οὐδεμίαν ἐπρόκειτο νὰ ἐγείρῃ ἀξίωσιν πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν δαπανῶν τῆς ἐπιχειρήσεώς του, καίτοι εἰς τὸν αὐτὸν φάκελον τῶν ἐπιστολῶν του, τὰς δαπάνας, ἐν αἷς αὐτὸς οὗτος περιεπλάκη, ἀναγράφει τόσον ὑπερόγκους, ὥστε δὲν ἐπετρέπετο αὐτῷ νὰ προβάλῃ ποτὲ ἀποζημίωσιν, ἐφ' ἧς πρεσβευταὶ εἰς ἄλλας αὐλὰς ὑποβάλλουσιν αἰτήσεις ὅπως πληρωθῶσι τὰ δαπανηθέντα. Ἐκ τούτων δὲν δύναταί τις ν' ἀμφιβάλῃ ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ Ἔλγιν τὴν ἐπιχείρησίν του ἐθεώρησεν ὡς ὅλως κεχωρισμένην τοῦ ἐπισήμου αὐτοῦ χαρακτῆρος. Ἀλλ' ἐὰν ἡ κυβέρνησις ἐξ ἧς ἔλαβε τὴν ἄδειαν ἐθεώρησε τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο μόνον καθ' ὑπόθεσιν καὶ κατὰ εἰκασίαν δύναται ν' ἀπαντήσῃ ἡ ἐπιτροπή, στερουμένη πασῶν τῶν θετικῶν ἀποδείξεων. Οἱ Τοῦρκοι ὑπουργοὶ τοῦ χρόνου ἐκείνου θὰ ἦσαν οἱ μόνοι, οἵτινες τὴν ἀμφιβολίαν ταύτην ἠδύναντο νὰ λύσωσιν, ἐὰν ἄλλως ἔτι ζῶσιν, ὑπὸ ποίαν δηλαδὴ ἰδιότητα θεωρήσαντες τὸν Ἔλγιν ἔδωσαν εἰς αὐτὸν τὴν ἄδειαν.

Ὁ ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ὅμως κόμης Ἀβερδὴν καὶ ὁ Χούντ, ὁ κάλλιον παντὸς δυνάμενος νὰ γνωρίζῃ τὰ περὶ τῆς ὑποθέσεως, ἐξήνεγκον γνώμην, ὅτι Ἄγγλος μὴ περιβεβλημένος τὸ ἀξίωμα τοῦ πρεσβευτοῦ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ παρὰ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως τοιαύτην εὐρεῖαν πληρεξουσιότητα.

Παρατηρεῖ δὲ ἡ ἐπιτροπὴ ὅτι τὸ μοναδικὸν ἐκεῖνο γλυπτικὸν ἔργον, ὅπερ ἐκ τῆς θέσεώς του ἀπεσπάσθη ὑπὸ τοῦ Σοαζὲλ Γκουφιὲ ἐκ τοῦ Παρθενῶνος, παρελήφθη ὑπὸ τούτου ὅτε ἦτο πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐὰν ὅμως τοῦτο ἐγένετο διὰ ῥητῆς ἀδείας ἢ διὰ μικρᾶς ἐπισήμου ἀνακοινώσεως, ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ συμπεράνῃ. Εἶνε ὅμως ἀναμφισβήτητος ἡ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς πρόθεσις τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως νὰ λάβῃ εἰς τὴν κατοχήν της τὰ πολύτιμα ἐκεῖνα μνημεῖα, καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Λόρδου Ἀβερδὴν καὶ ἄλλων καθιστᾷ πιθανὸν ὅτι εἰς οὐχὶ ἀπομεμακρυσμένον χρόνον ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἤθελε κατορθώσει ν' ἀποσπάσῃ ἐκ τῆς θέσεώς των τὰ κειμήλια ἐκεῖνα, ἐὰν δὲν προελάμβανεν ὁ Λόρδος Ἔλγιν νὰ τὰ παραλάβῃ καὶ ἀσφαλίσῃ εἰς τὴν πατρίδα του.

Ὡς πρὸς τὸ *τρίτον* θέμα, δηλαδὴ τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων ὡς δημιουργημάτων τῆς γλυπτικῆς, τὸ ζήτημα δὲν εἶνε περιπεπλεγμένον.

Κατὰ τὰς μαρτυρίας διασήμων καλλιτεχνῶν τῆς Ἀγγλίας τὰ μνημεῖα ταῦτα τῆς γλυπτικῆς ἀνήκουσιν εἰς τὴν πρωτίστην τάξιν τῶν γλυπτῶν ἔργων· τινὲς θεωροῦσι ταῦτα ἀνώτερα, ἄλλοι δὲ οὐχὶ κατώτερα τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Βελβεδέρε, τοῦ Λαοκόοντος καὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ Βελβεδέρε. Ὁμιλοῦσι μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἐνθουσιασμοῦ περὶ αὐτῶν, καὶ μεθ' ὅλην τὴν κολόβωσιν αὐτῶν, καταλέγουσι ταῦτα μεταξὺ τῶν ὡραιοτάτων πρωτοτύπων, καὶ τῶνά ξιολογωτάτων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος, ἔργων ὄντων τοῦ Φειδίου. Ὡς ἐκ τῆς ἀξίας δὲ αὐτῶν ταύτης θέλουσι χρησιμεύσει ὡς ὑποδείγματα εἰς τοὺς ἐγχωρίους τεχνίτας πρὸς διδασκαλίαν αὐτῶν καὶ γνῶσιν τοῦ καλοῦ εἰς τὴν χώραν ἡμῶν.

Ὡς πρὸς τὸ *τέταρτον* θέμα τὸ τῆς χρηματικῆς ἀξίας τῶν ἀρχαιοτήτων ἐκείνων ἡ ἐπι-

τροπὴ μετὰ πολλὰς παρατηρήσεις, ἃς προτάσσει περὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν, ἐπιφέρει ὅτι ὡς πρὸς τὰς σημαντικὰς δαπάνας, αἵτινες ἐγένοντο ὅπως ἡ συλλογὴ αὕτη καταρτισθῇ, ἐβασίσθη ἐπὶ τῶν ἐγγράφων τοῦ Λόρδου Ἔλγιν. Ἀναβαίνουσι δὲ αἱ δαπάναι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1799 μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου 1803 εἰς 62,440 λίρ. στερ. μετὰ τῶν τόκων, καὶ κατά τινα συμπληρωτικὸν λογαριασμὸν ἀπὸ τοῦ 1803 μέχρι τοῦ 1816 εἰς ὀλιγώτερον ποσὸν τῶν 74,000 λιρῶν στ. μετὰ τῶν τόκων. Καὶ οὐδεμία μὲν ἀμφιβολία ὅτι αἱ δαπάναι τοῦ Λόρδου εἶνε σημαντικαί· ἀλλὰ καὶ ἂν παραδεχθῇ τις ὅτι φθάνουσιν εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο, ἡ ἐπιτροπὴ δὲν διστάζει νὰ ἐκφράσῃ τὴν γνώμην της ὅτι οὐδὲν ἔχει ἀκριβὲς κριτήριον τῆς ἀξίας τῆς συλλογῆς.

Ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ἐπροτάθησαν δύο τιμαί, αἵτινες ὅμως ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων σπουδαίως ἡ τοῦ Κνίχτ ἀναβιβάσαντος εἰς 25,000, καὶ ἡ τοῦ Ἅμιλτων εἰς 60,000 λίρ. στερ. Ὁ δὲ κόμης Ἀβερδὴν ἐν συνόλῳ ὑπελόγισεν εἰς 35,000 λίρας.

Ἡ ἐπιτροπὴ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς τιμὰς προηγουμένων συλλογῶν, ἃς ἠγόρασε τὸ Βρετανικὸν μουσεῖον ὡς τὴν τοῦ Townley, ἀγορασθεῖσαν τῷ 1805 ἀντὶ 20,000, τὴν τῶν ἀγαλμάτων τοῦ ναοῦ τῆς Αἰγίνης ἣν ἠγόρασεν ὁ τότε διάδοχος τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος ἀντὶ 6,000 λιρ. στερ. καὶ τὴν τῆς Φιγαλείας ἀγορασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Βρεταννικοῦ μουσείου ἀντὶ 15,000 λιρῶν, κατέληξεν εἰς τὸ νὰ προτείνῃ τὸ ποσὸν τῶν 35,000 λιρ. στερλινῶν.

Ἡ ἐπιτροπὴ εἶχε προσκαλέσει κατὰ τὰς διασκέψεις αὐτῆς καὶ τεχνίτας διασήμους καὶ τεχνοκρίτας ὅπως ἐκφέρωσι τὴν γνώμην των περί τε τῆς ἀξίας τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς τε τεχνικῆς, καὶ τῆς χρηματικῆς.

Ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς Ἑρρίκος Bankes εἰσήγαγε τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων τῇ 7 Ἰουνίου 1816 (ν. ἔ), καὶ ἀνήρεσε τοὺς ἀντιστρατευομένους εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν ὑπόρει τὸ δημόσιον ταμεῖον, οἵτινες ἀντέτασσον ἐν ἄλλοις καὶ ἔκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τῇ Βουλῇ, καθ' ἣν ἐν Λονδίνῳ 120,000 παῖδες ἐστεροῦντο πάσης παιδεύσεως. Κατεπολέμησεν ἐπίσης τὴν ἑτέραν ἀντίρρησιν ὅτι ὁ Ἔλγιν ὑπὸ τὴν διπλωματικὴν αὐτοῦ ἰδιότητα ἀφῆρεσε τὰς ἀρχαιότητας τῶν Ἀθηνῶν, προβάλλων τὰς ἀφηγήσεις πολλῶν περιηγητῶν, λεγόντων ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι αὐτοὶ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ φιρμανίου διατασσομένων προθύμως εἰργάσθησαν, καὶ ὅτι ἡ εἰρηνικὴ αὕτη ἀφαίρεσις ἐγένετο πρὸς διάσωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων ἀπὸ μελλούσης καταστροφῆς.

Ἀλλὰ τὰ μέλη τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὁ Curwen, ὁ Hammersley, ὁ Λόρδος Μίλτων ἀντέλεξαν θεωρήσαντες τὴν μὲν ἀγορὰν ὡς πολυτέλειαν ἕνεκα τῶν οἰκονομικῶν περιστάσεων, ἐν αἷς διετέλει οὖσα ἡ Ἀγγλία, τὸν δὲ τρόπον, ὃν μετεχειρίσθη ὁ Ἔλγιν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του, μὴ ἐπιτρεπόμενον, καὶ ἐπιζήμιον τὰ μέγιστα εἰς τὸν μίαν ἡμέραν δυνάμενον ἐκ νέου ν' ἀκμάσῃ Ἀθηναϊκὸν λαόν. Ὁ Hammersley δὲ κατέκρινεν ὡς ἄδικον τὴν πρᾶξιν τοῦ Ἔλγιν, καὶ διὰ δωροδοκίας τελεσθεῖσαν, καὶ τὸ κέρδος αὐτῆς εἶπεν ἐὰν στηθῇ εἰς τὸ Βρεταννικὸν μουσεῖον θὰ εἶνε ὕβρις καὶ ὄνειδος διὰ τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος. Ὁ ὀξύνους δὲ ὑπέρμαχος ἐν ταύτῃ τῇ λογομαχίᾳ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὁ Βρούγκαμ ὡμίλησε τελευταῖος καὶ ἐξέθηκε μὲν τὴν ἀνεκτίμητον ἀξίαν τῆς συλλογῆς, καὶ τὰς ὠφελείας, ἃς θέλει παράσχει εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν καλλαισθησίαν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλὰ παρετήρησεν ὅτι δὲν πρόκειται μόνον περὶ τῶν 35,000 λιρῶν, διότι πρέπει νὰ ἐγερθῇ καὶ εἰδικὸν κατάστημα διὰ τὰς ἀρχαιότητας ἐκείνας, ὥστε ἡ δαπάνη θὰ ὑπερτερήσῃ τὰς 70, ἢ 80,000 λίρας.

Καθ' ὅλων τούτων ἀντεπεξῆλθεν ἐκ τῶν τοῦ ὑπουργείου ὁ Croker, ὅστις ἦτο καὶ μέλος τῆς ἐπιτροπῆς. Ἐθεώρησε δ' οὗτος ἀβάσιμον ὅλως καὶ γυμνὴν τὴν πρότασιν τοῦ μέλους τῆς ἀντιπολιτεύσεως Hammersley, καθ' ἣν ἡ ὑπὸ τοῦ ἔθνους ἀγορασθησομένη συλλογὴ πρέπει νὰ διαφυλαχθῇ διὰ τοὺς ἀρχαίους αὐτῆς κατόχους τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐπιστραφῇ εἰς αὐτούς, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη διετύπωσέ ποτε σχέδιον νὰ ἐπαναφέρῃ τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν λαμπρότητα. Ἔφερε δὲ ὁ Croker πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀντιρρήσεώς του τὴν μαρτυρίαν ἑνὸς τῶν μελῶν τοῦ κοινοβουλίου τοῦ Μοράιτ, ὁ ὁποῖος ἐν συγγράμματί του διηγεῖται ὅτι ὅτε τῷ 1799, μετὰ χρονικὸν διάστημα 5 ἐτῶν, τὸ δεύτερον ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας, εἶδεν ἐπελθούσας πολλὰς καταστροφὰς εἰς τὰ μνημεῖα αὐτῶν, ὁ δὲ Ἔλγιν ἔσωσε τὰ ὑπολειφθέντα ἐξ ἀναποφεύκτου καταστροφῆς.

Μετὰ τὰς συζητήσεις ταύτας, ἃς ἐν μεγίστῃ συντομίᾳ ἐξεθέσαμεν ἐπῆλθεν ἡ ἀπόφασις τοῦ κοινοβουλίου, καθ' ἣν ἀπεφασίσθη ἡ ἀγορὰ τῆς συλλογῆς τοῦ Ἔλγιν ἀντὶ 35,000 λιρῶν διὰ ψήφων 82 κατὰ 30. Ἔγκριτοι δὲ τότε ἐφημερίδες τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἐν αἷς καὶ οἱ Καιροί, ἐπήνεσαν τὴν ἀπόφασιν ταύτην ὡς ἔντιμον διὰ τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος, μέλλουσαν νὰ ἔχῃ ὠφελιμωτάτας συνεπείας. Σατυρικὰ δὲ φύλλα τοῦ Λονδίνου διεκωμῴδησαν τὴν ἀπόφασιν ταύτην διὰ λογοπαιγνίων, καὶ διὰ σατυρικῶν στίχων, ἐν οἷς καὶ διὰ τοῦ θρήνου ἐκ μέρους δῆθεν τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ, ὃν παρεθέσαμεν ἀνωτέρω. (Ἑστία σελ. 771).

Μετὰ τὸ πέρας τῶν διαπραγματεύσεων τούτων ἐξετυπώθησαν πάντα τὰ ἔγγραφα, τὰ ἀ-

φορῶντα τὴν ὑπόθεσιν μετὰ καταλόγου τῶν ἀγορασθεισῶν ἀρχαιοτήτων εἰς βιβλίον φέρον τὴν ἐπιγραφὴν Report from the select Commitee of the House of Commons on the Earl of Elgin's collection of scuptural marbles. To which is added a copious index. London 1816.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἐν συντόμῳ ἡ ἱστορία τῶν Ἐλγινείων μαρμάρων ἀπὸ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀφαιρέσεως μέχρι τῆς ἐν τῷ Βρεταννικῷ Μουσείῳ τοποθετήσεως αὐτῶν.

Ὁ Ἔλγιν μετὰ τὴν πώλησιν τῆς συλλογῆς του ἐβίωσεν ἔτι 26 ἔτη, ἀπέθανε δὲ τῇ 2/14 Νοεμβρίου 1842, ἐν ἡλικίᾳ 73 ἐτῶν. Ἀπέκτησε δὲ δεκατέσσαρα τέκνα, ὧν τὸ τελευταῖον ἐγεννήθη τῷ 1831.

Ἐὰν ἤδη μετὰ τὰ προρρηθέντα θελήσωμεν νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸ ἔργον τοῦ Ἔλγιν ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὸ ὑπὸ διττὴν ἔποψιν, διότι διττὴ εἶνε ἡ φύσις αὐτοῦ, καὶ τὰ ἀποτελέσματα διττῶς διάφορα ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἐν ταῖς δυτικαῖς χώραις τῆς Εὐρώπης.

Ἐν Ἑλλάδι, καὶ εἰδικώτερον ἐν Ἀθήναις, τὸ ἔργον τοῦ Ἔλγιν οὐδὲν ἕτερον εἶνε ἢ ἀπογύμνωσις καὶ ἁρπαγὴ καὶ σύλησις τῶν μνημείων τῆς ἱστορικωτάτης τῶν πόλεων τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλ' ἐν Εὐρώπῃ ἦτο προσφορὰ περιβλέπτων κειμηλίων, περὶ τὰ ὁποῖα συνῆλθον οἱ τεχνῖται τοῦ κόσμου, καὶ ἡ χορεία τῶν φιλαρχαίων ὅπως καταθέσωσι τὸν φόρον τῆς λατρείας, ὅπως προσκυνήσωσιν αὐτὰ καὶ ἀναζητήσωσιν εἰς τὰς γραμμὰς τῶν θείων ἐκείνων μορφῶν ἀκτῖνα ἐμπνεύσεως.

Ἐξετάσωμεν ὅμως ἀπαθέστερον τὸ ἐν Ἀθήναις ἔργον οὐχὶ ὑπὸ ἔποψιν αἰσθηματικὴν ἀλλ' ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ, κατά τε τὴν σύλληψιν αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐκτελέσεως.

Ὁποῖος ἦτο ὁ σκοπὸς τοῦ Ἔλγιν; Ὁ σκοπὸς αὐτοῦ ἦτο ἡ ἀνάπτυξις τῶν ὡραίων τεχνῶν ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἐθεώρησεν ἐν ἀρχῇ ὅτι ἤθελε πραγματώσει τοῦτον προτρέπων τὴν κυβέρνησίν του νὰ πέμψῃ τεχνίτας Ἄγγλους εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὅπως μελετήσωσι τὰ πρωτότυπα ἔργα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς γλυπτικῆς, καταμετρήσωσιν αὐτὰ καὶ ἀπεικονίσωσιν. Ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη. Σπουδάσας εἰδικῶς ἀρχαιολογίαν καὶ παρατηρήσας ὅτι αἱ πρὸ αὐτοῦ γενόμεναι ἐργασίαι δὲν ἦσαν πλήρεις, ὅτι παρίστατο ἀνάγκη πληρεστέρας καταμετρήσεως καὶ παραστάσεως, ἀπεφάσισε νὰ πράξῃ τοῦτο, πλουσιώτατος ὤν, ἰδίᾳ δαπάνῃ καὶ διὰ τεχνιτῶν ἀρίστων τῆς ἐκλογῆς του. Ἔφερε δὲ εἰς πέρας τὸ ἔργον ὑπὸ περιστάσεις εὐνοϊκάς, ἃς αὐτὸς δὲν προεκάλεσε βεβαίως, ἀλλ' ἐκ τῶν ὁποίων ἐζήτησε νὰ ὠφεληθῇ, ὡς ἤθελε πράξει καὶ πᾶς ἀντιπρόσωπος ἄλλου κράτους.

Ἀλλ' ἔρχεται ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας. Βεβαίως οὗτος εἶνε ἄξιος πάσης κατακρίσεως, διότι ἀπέσπασε τὰ ἀνάγλυφα, ἅτινα εἶχε λάβει τὴν ἄδειαν μόνον ν' ἀπεικονίσῃ ἢ ἀποτυπώσῃ εἰς γύψον, κατέρριψε τὰς μετόπας καὶ τὴν ζωοφόρον ἀφαιρέσας τὰ συμπλέγματα τῶν ἀγαλμάτων, ἐν ἑνὶ λόγῳ ἀνηλεῶς κατέστρεψε τὸ ὡραιότερον τῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος, μεταχειριζόμενος πρὸ τοῦτο τὴν πολιτικήν του δύναμιν, τὰ δῶρα καὶ τὰς γενναίας ἀμοιβὰς πρὸς τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐργαζομένους. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ταῦτα πάντα διέπραξαν οἱ πράκτορές του, ἀλλ' οὗτος ἦτο ἐν γνώσει βεβαίως καὶ ἔδιδε διαταγάς. Οὐδεὶς νομίζομεν ὅτι θέλει εὑρεθῇ ποτε νὰ ἐκστομίσῃ ὅτι ἡ πρᾶξις αὕτη δὲν ἠμαύρωσε τὸ ὄνομά του καὶ τὴν φιλοπάτριδα αὐτοῦ πρόθεσιν,

Ἓν μόνον δύναται νὰ μετριάσῃ τὴν κατ' αὐτοῦ μομφὴν τοῦ Ἕλληνος ἱστορικοῦ, ὅτι ἡ Ἑλλὰς τότε ἦτο λεία Μυσῶν, ὅτι πάντες ἥρπαζον ἀρχαιότητας, ὅτι ἐκ τοῦ Παρθενῶνος καὶ ὁ Κένιξβεργ ἐπὶ Μοροζίνη ἀπέσπασεν ἀγάλματα, καὶ ὁ Σοαζὲλ Γκουφιέ, ὁ σύγχρονος τοῦ Ἔλγιν, μικρὸν πρὸ τούτου ἀπέσπασεν ἐκ τῶν μετοπῶν ἀνάγλυφα καὶ μετέφερεν εἰς Γαλλίαν, καὶ πάντες οἱ περιηγηταί. Εἶχεν ὁ Ἔλγιν κακὸν ὡς πρὸς τοῦτο προηγούμενον, ὅπερ καὶ ἀπολογούμενος ἔφερεν ὡς ἐπιχείρημα, ἀλλ' ἦτο πραγματικόν. Ἂς προσθέσωμεν δὲ καὶ ὅτι αἱ ὑπάρχουσαι τότε ἀντιζηλίαι καὶ ἅμιλλα μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας περὶ τὸν πλουτισμὸν τῶν Μουσείων των ἦτο εἰς μεγάλην ἐπίτασιν, παρέχουσα ἀφορμὴν ὅπως μεταχειρίζωνται οἱ περιηγηταὶ καὶ οἱ πρεσβευταί, καὶ οἱ πρόξενοι ἑκατέρων μυρίους τρόπους θεμιτοὺς καὶ ἀθεμίτους πρὸς ἀπόκτησιν ἀρχαιοτήτων. Ὁ Σοαζὲλ Γκουφιὲ γράφει ἐν τῇ περιηγήσει αὐτοῦ, ὅτι «ὁ Λόρδος Ἔλγιν ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος ἐμοῦ, διότι ὠφελούμενος ἐκ τῆς πίστεως, ἣν παρεῖχεν αὐτῷ ἡ παρουσία νικηφόρου ναυτικῆς μοίρας, καὶ ἡ κατάκτησις τῆς Αἰγύπτου καὶ ἡ ἀνασύστασις τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης κτήσεως, ἔλαβε παρὰ τῆς Πύλης παραχωρήσεις, ἃς ἐν ἄλλοις χρόνοις οἱ ὑπουργοὶ αὐτῆς, οἱ μᾶλλον ἐνδοτικοὶ καὶ μᾶλλον φιλόφρονες, δὲν ἤθελον ἐπιτρέψει. Ὁ Ἔλγιν ἀπεκόμισεν ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος πλουσίαν συγκομιδὴν πολυτίμων μνημείων, ἣν πρὸ πολλοῦ, ἀλλ' εἰς μάτην ἐπεθύμουν, καὶ τὴν ὁποίαν ὅταν βλέπω εἰς τὴν κατοχήν του, δύσκολον μοὶ εἶνε νὰ μὴ αἰσθανθῶ ὀλίγην ζηλοτυπίαν. Ἀλλ' εἶνε ἐπὶ τέλους εὐχάριστον ὅτι οἱ θεράποντες τῶν τεχνῶν γνωρίζουσιν ὅτι τὰ ἀριστουργήματα ἐκεῖνα ἐλυτρώθησαν ἐκ τῆς βαρβαρότητος τῶν Τούρκων, καὶ διατηροῦνται ὑπὸ φιλαρχαίου, ὅστις μέλλει νὰ παραδώσῃ ταῦτα εἰς χρῆσιν τοῦ κοινοῦ[1].»

Ἀλλὰ καὶ ἡ σκέψις τῆς μελλούσης καταστροφῆς, ἧς ἄπειρα εἶχον παραδείγματα, ὡς εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω, ἐπέτεινε τὴν τάσιν πρὸς σωτηρίαν τῶν ἔργων τούτων παντὶ τρόπῳ. Ὁ Βισκόντη ἔγραψεν ὅτι πρέπει νὰ λυπηθῇ τις διότι ἡ εὐγενὴς σκέψις (la noble idée), ἥτις ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν τοῦ Ἔλγιν νὰ σώσῃ ἐκ τῆς καθημερινῆς καταστροφῆς βαρβάρου ἔθνους τὰ ἔργα ἐκεῖνα, δὲν ἐπῆλθεν ἕνα καὶ ἥμισυ αἰῶνα πρότερον εἰς πλούσιον καὶ ἰσχυρὸν φιλάρχαιον. Καὶ ὁ Κατρμὲρ δὲ Κινσὺ (Quatremère de Quincy) ὀνομάζει εὐτυχὲς γεγονὸς τὴν εἰς Εὐρώπην μεταφορὰν τῶν ἀρχαίων ἔργων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ κατάστασις τῶν Ἀθηνῶν ἡ κοινωνικὴ καὶ ἡ πολιτική, ἡ ἔλλειψις πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν κατοίκων, ἡ ἀδιαφορία πρὸς τὰ ἀρχαῖα, συνετέλεσαν εἰς τὴν μείζονα διευκόλυνσιν τοῦ ἔργου τῆς συλήσεως, ἥτις δὲν θὰ συνέβαινεν ἐν πόλει πολυανθρώπῳ, ἐχούσῃ κατοίκους ἀνεπτυγμένους, ζηλωτὰς τῶν πατρῴων ττημάτων καὶ τῶν προγονικῶν μνημείων.

Ἡ σκέψις ἔτι ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἤθελον καταστῆ ἐλευθέρα πόλις, καὶ ὅτι μικρὸν τμῆμα τῆς Ἑλλάδος ἤθελεν ἀνακτήσει τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἤθελε φροντίσει ἐν τοῖς πρώτοις περὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων, εἶχε μὲν γεννηθῆ εἰς τὸν νοῦν Ἑλλήνων, πιστευόντων εἰς τὴν πραγμάτωσιν αὐτῆς, ἀλλ' οἱ Εὐρωπαῖοι οὐδὲ κἂν ὡς ὄνειρον ἀπεδέχοντο. Αὐτὸς ὁ Βύρων ἐν Ἀθήναις γενόμενος, καὶ ἱκανὸν χρόνον παραμείνας δὲν ἐπίστευσε πρὸ τοῦ 1821 εἰς τὴν μέλλουσαν ἀνάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. «Φεῦ», γράφει ἐν τῷ ποιήματι τοῦ Τσὶλδ-Ἀρόλδ, «δὲν ὑπάρχουσι πλέον ἐκεῖνοι οἱ Ἕλληνες, οἵτινες βαδίζοντες μὲ βῆμα στερρὸν εἰς βέβαιον θάνατον ἀπέθανον ἐνδόξως εἰς τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν».

Καὶ παρακατιὼν ὁ αὐτὸς ἐν ἑτέρᾳ στροφῇ γράφων περὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ Θρασυβούλου, ὅτι ὁ ἔσχατος τῶν Ὀθωμανῶν δύναται νὰ μεταχειρίζηται αὐτοὺς ὡς δούλους, ἐπιφέρει «Καὶ *μήπως τολμῶσι νὰ ἐπαναστατήσωσιν; Ὄχι!* ἀλλ' εὐχαριστοῦνται, καταρώμενοι μόνον τὴν μαστίζουσαν αὐτοὺς χεῖρα· δειλοί, δοῦλοι, τρέμοντες ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τοῦ θανάτου των *δὲν εἶνε ἄξιοι νὰ* ὀνομάζωνται πλέον ἄνθρωποι». Τοιοῦτον δὲ φρόνημα ἐπεκράτει τότε ἐν Εὐρώπῃ· καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν περιηγητῶν οὕτω ἀπεικόνιζον τοὺς Ἕλληνας. Αἱ Ἀθῆναι ἐθεωροῦντο χώρα βάρβαρος, τὰ δὲ μνημεῖα αὐτῶν ἐπιστεύετο, ὑπῆρχον δὲ καὶ διδόμενα πρὸς τοιαύτην πίστιν, ὅτι μετά τινας χρόνους δὲν ἤθελον ὑπάρχει.

Σήμερον καὶ ὁ Ἔλγιν καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτοῦ ἐργασθέντες πρὸς καταρτισμὸν τῆς συλλογῆς κοιμῶνται ὑπὸ τὴν πλάκα τοῦ τάφου· πάντες δ' οὗτοι ζῶντες, πλὴν τοῦ Λουζιέρη, εἶδον τὴν Ἑλλάδα ἐλευθέραν καὶ βασιλευομένην, ἤκουσαν δὲ πολλάκις δὲ καὶ τὴν φωνὴν τοῦ παραπόνου, ὅπερ ἀφῆκεν ὅταν εἶδεν ἑαυτὴν γεγυμνωμένην τῶν ἀρχαίων κοσμημάτων της. Δὲν γνωρίζομεν εἰς τὸ θέαμα τοῦτο χώρας ἐλευθέρας, ἣν ἀπεγύμνωσαν, δούλην οὖσαν, ἂν ἐλυπήθησαν, δι' ὅ,τι ἔπραξαν, ἢ ἂν ἐχάρησαν διότι ἐπρόλαβον νὰ τὸ πράξωσιν, ἡμεῖς ἀπαθῶς κρίνοντες τὸ γεγονὸς τῆς ἀφαιρέσεως τῶν ἀρχαιοτήτων, καὶ κατὰ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον αὕτη ἐξετελέσθη, καὶ ἀναλογιζόμενοι ὅτι εἰσέτι ἡ πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἀγάπη τῶν Ἑλλήνων δὲν ἔλαβε τὸν τόνον καὶ τὴν δύναμιν θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, φλέγοντος τὰ στήθη οὐ μόνον τῶν μεμυημένων ὀλίγων τὰ τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλὰ παντὸς Ἕλληνος, θεωροῦμεν, μακρὰν πάσης ἐπιδράσεως ποιητικοῦ οἴστρου καὶ ἐπιδεικτικῆς παραφορᾶς καὶ δημοκοπικῆς ἀρχαιομανίας, ὅτι ὁ Ἕλλην ἱστορικὸς μόνον λύπην καὶ ἄλγος ὀφείλει νὰ ἐκφράσῃ ἐπὶ τῇ πράξει τοῦ Ἔλγιν καὶ τῶν ὁμοίων του, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ ῥίψῃ λίθον ἀναθέματος κατ' ἀνδρῶν, οἵτινες εἰργάσθησαν ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος καὶ ὑπὲρ τῆς καθόλου τέχνης καὶ ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης, οἵτινες μετενεγκόντες τοὺς θεοὺς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ κέντρα τοῦ πολιτισμοῦ, ἐζήτησαν νὰ μεταδώσωσιν αὐτόθι τὴν οὐρανίαν λάμψιν, ἣν ἐξέπεμπεν ἡ θεία τούτων μορφή, λάμψιν, ἥτις ἐν τῇ χώρᾳ, ἧς ἐτέθησαν πολιοῦχοι δὲν ἦτο ὁρατὴ ὡς ἐκ τοῦ καλύψαντος αὐτὴν παχυλοῦ τῆς δουλείας σκότους.

Β

Βιογραφικά τινα Ἀμιλτων, Ἐμ. Καλούτση, καὶ Λουζιέρη.—Ἀποβίωσις Λουζιέρη. Τάφος αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα.

Θεωροῦμεν ἤδη ἀναγκαῖον, ὅπως ἡ ἱστορία, ἣν ἀνελίξαμεν τῶν Ἐλγινείων μαρμάρων κατασταθῇ πλήρης, νὰ εἴπωμεν καὶ βραχέα τινὰ βιογραφικὰ περὶ τριῶν προσώπων, ἅτινα ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνῶσται τῆς ἱστορίας ταύτης, πρωταγωνιστησάντων ἐν πολλοῖς ἐν αὐτῇ μετ' αὐτοβουλίας ἰδίας, καὶ ἀγωνισθέντων ἐν μέσῳ τοσούτων δυσκολιῶν, ὅπως φέρωσιν εἰς πέρας τὴν ἐντολήν, ἣν ἀνέθεσεν εἰς αὐτὰ ὁ Ἔλγιν· εἶνε δὲ ταῦτα ὁ Ἀμιλτων, ὁ Ἐμ. Καλούτσης, καὶ ὁ Λουζιέρης.

Τούτων ὁ Γουλιέλμος Ρίχάρδος Ἀμιλτων, ἦτο ἔγκριτος ἀρχαιολόγος τῶν χρόνων του, καὶ ὡς τοιοῦτον παρέλαβεν αὐτὸν γραμματέα ὁ Ἔλγιν εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιχείρησίν του. Ὁ Ἀμιλτων ἐκ Κυθήρων, ἔνθα παρέμεινεν ἓν ἔτος πρὸς

1) Choiseul Gouffier, Voyage pittor. Τόμ. 2, σελ. 86.

διευθέτησιν τῶν ἐργασιῶν τῆς διασώσεως τοῦ φορτίου τῶν μαρμάρων, ἀνεχώρησε τῷ 1803 εἰς Αἴγυπτον καὶ Ἀνατολὴν χάριν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν, ἐξέδωκε δὲ ἰδίαν συγγραφὴν τῆς περιηγήσεώς του ταύτης καὶ ἕτερα φιλολογικὰ ἔργα ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν οἷς καὶ τὸ περὶ τῶν Ἐλγινείων μαρμάρων ὑπόμνημα, οὗτινος ἐμνημονεύσαμεν.

Ὁ Ἅμιλτων ἐγεννήθη τῷ 1777. Εἰς Ἀγγλίαν ἐπανακάμψας ἐκ τῆς περιηγήσεώς του ὑπηρέτησεν ἀπὸ τοῦ 1809 μέχρι τοῦ 1822 ὡς ὑπογραμματεὺς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν, τῷ 1822 δ' ἐστάλη ὡς ἔκτακτος ἀπεσταλμένος εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Νεαπόλεως, ἔνθα ἔμεινε μέχρι τοῦ 1825. Εὑρίσκομεν δὲ αὐτὸν κατόπιν καὶ πρόεδρον τῆς γεωγραφικῆς ἑταιρίας τοῦ Λονδίνου κατὰ τὰ ἔτη 1837 καὶ 1841.

Ὁ Ἐμμανουὴλ Γ. Καλούτσης, ὁ διὰ τῆς δραστηριότητός του καὶ τῆς πολιτικῆς ἰσχύος του τὰ μέγιστα συντελέσας εἰς τὴν διάσωσιν τοῦ φορτίου τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ πλοίου Μέντορος, ἦτο Κυθήριος, ἀνήκων εἰς μίαν τῶν ἀρχαιοτάτων ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν τῶν Κυθήρων. Ἐγεννήθη τῷ 1756, εἶχε δὲ σύζυγον ἐκ τοῦ ἐπιφανοῦς οἴκου τῶν Βενιέρη.

Ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὅτε οἱ Κυθήροι ἐστασίασαν κατὰ τοῦ προβλεπτοῦ Π. Μαρκέλλου τῷ 1780, θεωρηθεὶς ὡς συνωμότης ἐστάλη μετ' ἄλλων δέσμιος εἰς Βενετίαν, ὅπου μετὰ τὰς γενομένας ἀνακρίσεις ἐκηρύχθη ἀθῶος· Ἐκ Βενετίας δὲ μετέβη εἰς Πάδοβαν, ὅπου ἐσπούδασε τὴν νομικήν, λαβὼν δίπλωμα διδάκτορος. Ἐπανελθὼν εἰς Κύθηρα ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμά του, θεωρούμενος εἷς τῶν ἀρίστων ἑρμηνευτῶν τῶν ἐνετικῶν νόμων.

Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Ἐνετικῆς δημοκρατίας ὑπὸ τῶν Γάλλων ὁ Καλούτσης, ὅτε ἐντελὴς ἀναρχία ἐπεκράτησεν ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἀντεκδικήσεις καὶ σφαγαὶ ἐπῆλθον μεταξὺ χωρικῶν καὶ ἀστῶν, ἦτο ὁ λαοφιλέστερος τῶν ἀστῶν, ὑπ' αὐτῶν τῶν χωρικῶν περιφρουρούμενος.

Τῷ 1799 τῇ συστάσει τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Σπυρίδωνος Φορέστη, πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας παρὰ τῇ Ἑπτανησίῳ πολιτείᾳ, ὁ Καλούτσης διωρίσθη ὑποπρόξενος τῆς Ἀγγλίας ἐν Κυθήροις, διατελέσας τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1815 ὅτε οἱ Ἄγγλοι κατέλαβον τὴν Ἑπτάνησον.

Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἰονίου συντάγματος τῷ 1817 ὁ Μέγας Ἁρμοστὴς Θωμᾶς Μαϊτλανδ προσέφερεν εἰς τὸν Καλούτσην τὴν θέσιν τοῦ Γερουσιαστοῦ, ἣν οὗτος δὲν ἐδέχθη καὶ ἕνεκα τῆς προβεβηκυίας ἡλικίας του, καὶ ἕνεκα λόγων ἄλλων οἰκογενειακῶν. Ἐτελεύτησε δὲ ἀγαπώμενος ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του τὸν Νοέμβριον τοῦ 1833.

Περὶ τοῦ Ἰωάννου δὲ Βαπτιστοῦ Λουζιέρη εἴπομεν ἱκανὰ ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης ἱστορίας (Ἑστία σελ. 684). Οὗτος καὶ μετὰ τὴν πώλησιν τῆς συλλογῆς τοῦ Ἔλγιν, εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς ὁποίας συνετέλεσεν ὡς κυριώτατος πράκτωρ, παρέμεινε διαρκῶς ἐν Ἀθήναις μέχρι τοῦ 1821, ὅτε καὶ ἀπεβίωσεν ἐνταῦθα τῇ 3 Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους τούτου ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν. Ἀγνοοῦμεν δὲ ἂν καὶ μετὰ τὴν πώλησιν τῆς συλλογῆς τοῦ Ἔλγιν ἐξηκολούθει στέλλων ἀρχαιότητας εἰς αὐτόν, ἢ εἰργάζετο εἰς ἀπεικονίσεις μόνον τῶν μνημείων τῶν Ἀθηνῶν. [1]) Αἱ ἐν τῷ Βρεταννικῷ Μουσείῳ ὑπάρχουσαι εἰκόνες τῶν μνημείων τῶν Ἀθηνῶν εἶνε ἔργα τοῦ ζωγράφου τούτου, ὅστις συνετέλεσεν ὡς φαίνεται ὡς καλλιτέχνης καὶ εἰς τὴν καλὴν τοποθέτησιν ἐν τοῖς κιβωτίοις τῶν ἀρχαιοτήτων, ἵνα μὴ συντρίβωνται κατὰ τὴν μεταφοράν.

Ὁ Λουζιέρης οὐδεμίαν ἔτρεφε συμπάθειαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, καθ' ἃ ὁ Βύρων βεβαιοῖ. Ἀποθανὼν ἐτάφη ἐν τῇ παρὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους ὑφισταμένῃ τότε μονῇ τῶν Καπουτσίνων. Οἱ ἐν Ἀθήναις δὲ κατὰ τὴν ἀποβίωσίν του παρεπηδημοῦντες Ἄγγλοι ἔθεσαν ἐπὶ τοῦ τάφου του μαρμάρινον ἐπιτύμβιον πλάκα, ἐφ' ἧς ἐνεχάραξαν τὴν ἑξῆς ἐπιτάφιον ἐπιγραφὴν

Ioanni Baptistae Lusieri
Angli in Athenis
quod in monumentis Atticis illustrandis
virum bene meritum
et in terra peregrina
amicum
perdiderunt
pictor insignis annos XXV his locis artem exercuit
et inter opus morte inopina sublatus est
nocte III Kal. Feb. ad MDCCCXXI
aetatis suae LXX.

Ἡ ἐπιτύμβιος αὕτη πλὰξ μετ' οὗ πολὺ ἀπὸ τῆς τοποθετήσεως αὐτῆς ἐκαλύφθη ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς κατερημωθείσης καὶ καταστραφείσης κατὰ τὸν ἀγῶνα Μονῆς, διαμείνασα κεκαλυμμένη ἐπὶ 46 ἔτη, καθ' ἃ πᾶσα μνήμη καὶ ἱστορία τῆς Μονῆς ἐξηλείφθη ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν ζώντων, καὶ μόνον ἦτο γνωστὸν ὅτι τὸ γήπεδον αὐτῆς, τὸ περιλαμβάνον καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους, ἀνῆκεν εἰς τὴν Γαλλικὴν κυβέρνησιν. Ἀνευρέθη δ' ἐν ἔτει 1867, ὅτε οἱ Γάλλοι ἐνήργησαν ἀνασκαφὰς περὶ τὸ Λυσικράτειον μνημεῖον, μετ' ἄλλων τινῶν τάφων Γάλλων ἀποθανόντων ἐν Ἀθήναις. Ἐντεῦθεν δὲ μετεκομίσθη καὶ ἐτοποθετήθη ἐν τῇ αὐλῇ τῆς ἐκκλησίας τῶν Διαμαρτυρουμένων ἐν Ἀθήναις, τῇ νευούσῃ πρὸς τὴν Ὁδὸν Φιλελλήνων, φιλοξενηθεῖσα ἐπὶ Ἀγγλικοῦ οὕτως εἰπεῖν ἐδάφους ἐξ εὐγνωμοσύνης δι' ὅσα ὁ Λουζιέρης ὑπὲρ τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους ἔπραξεν. Αὐτόθι δ' ἔτι καὶ νῦν εὑρίσκεται, τῆς τύχης ὁρισάσης εἰς ἄνδρα ἥκιστα φιλέλληνα, κατὰ σύμπτωσιν παράδοξον, τόπον τοῦ ἐπιτυμβίου αὐτοῦ λίθου ἐν τῇ περιφανεστέρᾳ θέσει τῆς Ὁδοῦ Φιλελλήνων.

(1) Εἶχε προσκληθῆ καὶ ὡς ἐκτιμητὴς τῶν ἀγαλμάτων τοῦ ναοῦ τῆς Αἰγίνης, ἅτινα ἐξετίμησεν ἀντὶ 4000 λιρῶν στερλινῶν.

Παραράματα ἐν τῇ περὶ τῶν Ἐλγινείων μαρμάρων μελέτῃ. Σελ. 683α στ. 7 κάτωθεν, γράφε Γρηγόριος ἀντὶ Κύριλλος. Σελ. 684α στ. 9 ἄνωθεν, γράφε 1748 ἀντὶ 1848. Σελ. 684β στ. 8 ἄνωθεν, γράφε ὑδρογράφος ἀντὶ ἱδρογ. Σελ. 771α στ. 30 γράφε συφιλίδι.

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΟΥ ΤΙΤΙΑΝΟΥ

(Διήγημα ἐκ τοῦ δανικοῦ).

(Συνέχεια. Ἴδε προηγούμενον φύλλον 675).

«Τὸ φυσικὸν τώρα ἦτο νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι ὁ μυλόρδος ἦτο ὑπερήφανος καὶ ἱκανοποιημένος ἀφ' οὗ ἔμεινε νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης! Παραδόξως ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν εἶχεν οὕτω. Καὶ ἐκάθησε μὲν πάλιν διὰ ν' ἀποπερατώσῃ τὸ διακοπὲν πρόγευμά του, αἴφνης ὅμως ἀνεπήδησεν ἀπὸ τὴν θέσιν του, ἔρριψε μετὰ θυμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸ χειρόμακτρον, ἐπῆγεν εἰς τὸ παράθυρον, ἤρχισε νὰ κρούῃ διὰ τῶν δακτύλων τὰς ὑέλους του, ἐκάθησε διὰ νὰ διαβάσῃ καὶ ἀνεπήδησε πάλιν—ἑνὶ λόγῳ εὑρίσκετο τώρα ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τὸ κράτος παραδόξου καὶ ἀνεξηγήτου ταραχῆς.

—Ἐφέρθην ὅμως καθὼς ἔπρεπε νὰ φερθῶ! ἔλεγε καθ' ἑαυτόν· — εἶνε τάχα σωστὸ εἰς τὸν καθένα ξένον, παντάξενον ἄνθρωπον, ποῦ θέλει διὰ τῆς βίας νὰ μᾶς πάρῃ τὴν ἰδιοκτησίαν μας, νὰ λέγωμεν: Ὁρίστε, παρακαλῶ, εἶνε εἰς τὴν διάθεσίν σας!;—Μάλιστα, δὲν τὸ ἀρνοῦμαι, ἦτο κυρία, καὶ μάλιστα πολὺ ὡραία κυρία—ὤ, ἦτο πράγματι πολὺ ὡραία! Πρὸ πάντων τὸ μέτωπον καὶ τὰ 'μάτια της· ἀλλὰ καὶ τὸ στόμα της, τοὐλάχιστον ὅταν ἐχαμογέλα — νἄλθῃ λοιπὸν ἔτση ἕνας καὶ νὰ ἔχῃ μίαν τοιαύτην ἀπαίτησιν! —ὤ, καὶ ἡ μύτη της ἐκείνη ἦτο τόσον μικρὴ καὶ νόστιμη, ἐν γένει ὅλο τὸ πρόσωπόν της ἦτο ὡραῖον!—Ἀλλ' ἐπὶ τέλους δὲν εἶμαι ἐγὼ κύριος τῆς οἰκίας μου; δὲν ἠμπορῶ νὰ ὁρίσω τὰ ὑπάρχοντά μου ὅπως θέλω; — Μὲ ὅλα ταῦτα, τί τὰ θέλεις, ἦτο κυρία— ἔλεγε μία ἐσωτερικὴ φωνὴ πρὸς τὸν μυλόρδον.—Κυρία; ἀπήντα οὗτος μεγαλοφώνως πρὸς τὸν ἀόρατον συνήγορον— καὶ μήπως μία κυρία ἐπιτρέπεται νὰ ἔχῃ ἀπὸ κάθε ἄλλον περισσότερον δικαίωμα νὰ γίνεται ὀχληρὰ καὶ ἀπαιτητική; Ἐκτὸς τούτου τὸ εὑρίσκω πολὺ ἀνάρμοστον ἀπὸ μίαν καλοανατεθραμμένην νέαν νὰ ἐπιτίθεται ἔτση κατὰ ξένου κυρίου, φοροῦντος μάλιστα τὰ πρωϊνά του ἀκόμη ἐνδύματα, καὶ νὰ τοῦ φέρεται ἔτση, ὡσὰν νὰ τοῦ ζητῇ ἐλεημοσύνην. Ἡ οἰκογένειά της φυσικὰ δὲν θὰ γνωρίζῃ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ὅλα! Ὄχι, αὐτὸ πλέον ὑπερβαίνει πᾶν ὅριον!

«Ἔθεσε τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς ῥάχεώς του καὶ ἐφάνη σκεπτόμενος ἐπὶ στιγμήν. Αἴφνης ἔκρουσε τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ ποδός, ἐπῆγε κ' ἐπῆρε τὴν εἰκόνα καὶ τὴν μετέφερεν εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον· ἔπειτα ἐνεδύθη καὶ ἐξῆλθε.

«Ἔλαβε τὴν πρὸς τὴν πεδιάδα διεύθυνσιν. Ἡ ζέστη ἦτο μεγάλη, ἀλλ' ὄχι πνιγηρά—αἱ σκιαὶ τῶν ὀρέων εὐκρινῶς διεγράφοντο εἰς τὸν διαυγῆ καὶ αἴθριον θερινὸν οὐρανόν. Πανταχοῦ ἐπεκράτει βαθεῖα σιγή. Εἷς μόνον ποιμὴν παρῆλθεν ἔφιππος πλησίον του καὶ μακράν, εἰς τὴν κλιτὺν τῆς κοιλάδος ἐφαίνοντο βόσκοντες οἱ βόες του, ἐκτὸς δ' αὐτῶν δὲν ἐφαίνετο ἐπὶ τῆς πεδιάδος κἀνὲν ἄλλο ἔμψυχον πλάσμα.

«Ἦτο πραγματικῶς μία ἀπὸ τὰς ἡμέρας ἐκείνας τὰς ὁποίας ἀνενοχλήτως ἀπήλαυεν ὁ μυλόρδος, σήμερον ὅμως δὲν εἶχε διάθεσιν νὰ αἰσθανθῇ καμμίαν ἀπόλαυσιν. Ἔβαινε ταχέως μὲ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν νώτων, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐζεστάθη πολὺ καὶ διὰ ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον ἐκάθησεν ἐπί τινος πέτρας. Παρὰ τὸ σύνηθες εὕρισκε σήμερον τὴν πέριξ του σιγὴν καταθλιπτικὴν καὶ ἀνυπόφορον. Ἀφ' οὗ περιεπάτησε μίλιά τινα πρὸς τὴν πεδιάδα, ἐγύρισε πάλιν τὸν ἴδιον δρόμον ὀπίσω, μὲ τὸ ἴδιον γοργὸν βῆμα μὲ τὸ ὁποῖον καὶ εἶχεν ἐλθῇ. Ἦτο ἤδη ἡ ἕκτη ὥρα, ὅτε ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν καὶ τὰ ὀχήματα ἤρχισαν νὰ ἐπανακάμπτωσιν ἐκ Μόντε Πίντσιο. Ἐστάθη πρὸς στιγμὴν ἔμπροσθεν τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας καὶ ἐθεώρει τὰς ἁμάξας μὲ τὰ κομψά των ἄλογα καὶ τὰς ὡραίας κυρίας. Μεταξὺ αὐτῶν διέκρινε καὶ μίαν, τῆς ὁποίας ὁ ἡνίοχος καὶ ὁ ὑπηρέτης ἔφερον κυανόχρουν στολήν. Ἐν αὐτῇ ἐκάθηντο δύο κυρίαι, ζωηρῶς συνομιλοῦσαι πρὸς τὸν ἀντικρὺ των καθήμενον κύριον. Ἡ νεωτέρα αὐτῶν, μὲ πῖλον καὶ περιώμιον λευκοῦ χρώματος, ἦτο ἡ λαίδη Μαρία. Ὅτε ἡ ἅμαξα ἐπέρασεν ἔμπροσθεν τοῦ μυλόρδου, συνηντήθησαν τὰ βλέμματά των, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς μυλαίδης ἐξέφραζον τόσην ἀδιαφορίαν, ὡσὰν νὰ μὴ τὸν εἶχον ἰδῇ ποτε. Ἦτο ἕτοιμος νὰ χαιρετήσῃ, ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἀδιαφορία τὸν ἐτάραξε πολὺ καὶ τὸν ἔκαμε νὰ σταθῇ ἀκίνητος εἰς τὴν θέσιν του καὶ ἐννεὸς νὰ προσβλέπῃ τὴν ἅμαξαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μυλαίδη ἐξηκολούθει νὰ συνομιλῇ εὐθύμως μετὰ τοῦ συνοδοῦ της, νὰ μειδιᾷ καὶ συχνὰ νὰ νεύῃ διὰ τῆς κεφαλῆς της εἰς παρατηρήσεις εὐφυεῖς, τὰς ὁποίας βεβαίως ἐκεῖνος θὰ ἔκαμνε.

«Ὁ μυλόρδος λέγει, ὅτι καὶ σήμερον ἀκόμη εἶνε βέβαιος, ὅτι τότε ἡ μυλαίδη δὲν εἶχε τὸν ἀναγνωρίσῃ, ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖ νὰ φαντασθῇ πῶς μία τόσον νέα κυρία ἠμπορεῖ νὰ ὑποκριθῇ εἰς τόσον βαθμόν. Ἡ μυλαίδη ὅμως διϊσχυρίζεται ὅτι ἐξ ἱκανῆς ἀποστάσεως τὸν εἶχε παρατηρήσῃ καὶ ὅτι μόνη της εὐχὴ ἦτο ν' ἀνοιχθῇ ἡ γῆ

καὶ νὰ τὸν καταπίῃ, τόσον ἦτο θυμωμένη κατ' αὐτοῦ.

«Ὁ μυλόρδος ἠσθάνθη νυγμὸν εἰς τὴν καρδίαν του, ἐζαλίσθη — Θὰ ἐπεριπάτησα πολὺ γλήγορα εἰς αὐτὴν τὴν ζέστη, ἐσκέφθη, ἐπείνασα δὲ καὶ ὄχι ὀλίγον καὶ καλλίτερα εἶνε νὰ φάγω τώρα. Ὅτε ὅμως τῷ παρετέθη τὸ γεῦμα, ὁ μυλόρδος δὲν εἶχε καμμίαν ὄρεξιν—Πολὺ ζέστη ἔγινε τώρα εἰς τὴν Ῥώμην,εἶπε καθ'ἑαυτόν, αὔριον πηγαίνω εἰς τὰ βουνὰ δι' ὀκτὼ ἡμέρας καὶ ἔπειτα ἀναχωρῶ εἰς Νεάπολιν.

«Παρήγγειλε νὰ ἑτοιμάσουν τὰ κιβώτιά του καὶ εἶπεν εἰς τὸν θυρωρόν, ὅτι ἀνεχώρει δι' ὀκτὼ ἡμέρας καὶ ἐὰν ἐρωτήσῃ κανεὶς περὶ αὐτοῦ ν' ἀποκριθῇ, ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃ μετὰ μίαν ἑβδομάδα. Τὸν διέτάξε πρὸς τούτοις νὰ φροντίσῃ νὰ μὴ καθαρισθοῦν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τῆς ἀπουσίας του οὔτε νὰ σαρωθοῦν τὰ δωμάτιά του. Εἰς τὰ ταξείδιά του ὁ μυλόρδος εἶχεν ἀγοράσῃ διάφορα πράγματα τὰ ὁποῖα ἔκειντο ἄνω κάτω εἰς τὰ δωμάτιά του καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐπεθύμει καμμία ξένη χεὶρ νὰ ἐγγίσῃ ὅλους αὐτοὺς τοὺς θησαυρούς. Κατεβίβασεν ὅλα τὰ παραπετάσματα, ἐκλείδωσεν ὅλας τὰς θύρας καὶ παρέδωκε τὸ κλειδίον εἰς τὸν θυρωρόν. Τὴν ἐπαύριον πρωὶ ἀνεχώρησεν εἰς Τίβολι.

«Μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἐπέστρεψεν. Ἤνοιξε τὰ παραπετάσματα καὶ ἐν ᾧ ὁ ὑπηρέτης του ἠσχολεῖτο νὰ φέρῃ ὀλίγην τάξιν εἰς τὰ δωμάτιά του, αὐτὸς ἐπῆγεν εἰς τὸ γραφεῖόν του, διὰ νὰ ἰδῇ μίαν φορὰν ἀκόμη τὴν εἰκόνα του. Πρὶν ταξειδεύσῃ εἶχε τὴν τοποθετήσῃ, εἰς τὸ μέσον τοῦ μικροῦ σοφᾶ — ἀλλ' ἐδῶ δὲν εὑρίσκετο πλέον ἡ εἰκών.

«Ὁ μυλόρρδος προσεκάλεσε τὸν θυρωρόν: — Ἤγγισες τίποτε ἐδῶ εἰς τὸ γραφεῖόν μου; Ἐγὼ ῥητῶς σὲ διέταξα νὰ μὴ ἀφήσῃς κἀνένα νὰ ἐμβῇ ἐν ἀπουσίᾳ μου ἐδῶ μέσα.

— Κύριε, ἐγὼ οὔτε ποδάρι ἔβαλα.

«Ὁ μυλόδος ἔτριψε τὸ μέτωπον, ἐσήκωσε χαρτοφυλάκιά τινα, κείμενα ἐπὶ τοῦ ἰδίου σοφᾶ, καὶ ἡ ὄψις του ἔγινεν αἴφνης πελιδνή. Ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον, ἐφ' οὗ εἶχε στηρίξει τὴν εἰκόνα ἐκειτο πράσινον βαλάντιον πλῆρες χρυσοῦ καὶ χαρτονομισμάτων — ἐπὶ τεμαχίου δὲ χάρτου, προσηρτημένου εἰς τὸ βαλάντιον,ἦσαν διὰ γυναικείας χειρὸς γεγραμμέναι αἱ λέξεις: ὀγδοήκοντα χιλιάδες φράγκα!

— Ποῖος ἦλθεν ἐδῶ εἰς τὸ δωμάτιον; ἠρώτησεν ἐπιτακτικῶς τὸν θυρωρόν, ὁ ὁποῖος τρομάξας ἀπὸ τὴν ἀγριωπὴν ἔκφρασιν τῆς μορφῆς τοῦ μυλόρδου ὀπισθοχώρησεν ὀλίγα βήματα.

— Κἀνένας, κύριε, κανένας! Ἄ ὄχι! Τὴν πρώτην ἡμέραν ποῦ ἔφυγεν ὁ μυλόρδος, ἦρθε μία μεγάλη κυρία μ' ἕνα δοῦλο. Μὰ τὴν πίστιμου, κύριε, 'ξέρω νὰ κάνω διάκρισι κ'αὐτὴ ἤτανε μία πολύ, πολὺ μεγάλη κυρία, μὲ ῥοῦχα καὶ μὲ τρόπους!..

— Αἴ καλά, καὶ ὕστερα;

— Ἐζήτησε τὸν μυλόρδο κ' ἐγὼ τῆς εἶπα πῶς ἔχω διαταγὴ νὰ 'πῶ ὅτι ὁ μυλόρδος εἶνε ς' τὸ ταξεῖδι! Μὲ 'ρώτησεν ὕστερα πότε θὰ γυρίσῃ, κ' ἐγὼ τῆς εἶπα, τὸν περιμένουμε ὕστερα 'πὸ μία 'βδομάδα.—Καλὰ τὸ λοιπὸν—μοῦ εἶπεν ἡ κυρία —δός μου τώρα τὰ κλειδιὰ τοῦ δωματίου του.

— Καὶ 'ς αὐτὸ ἐσὺ δὲν εἶπες τίποτε;

— Ναὶ εἶπα, ἤθελα, μαθές, νὰ 'πῶ: 'μὰ πῶς γίνεται αὐτό, κυρία, ἀφ' οὗ ὁ μυλόρδος δὲν εἶνε ἐδῶ; Τότες ἤθελα νὰ 'δῇ ὁ κύριος μυλόρδος τὴ 'ματιὰ ποῦ μοῦ 'ρριξε! Ἴδια πάνω κάτω 'σὰν τώρα τοῦ κυρίου μυλόρδου! Ὕστερα μοῦπε: — Θ' ἀποφασίσῃς ἐπὶ τέλους νὰ μοῦ δώσῃς γλήγορα τὸ κλειδί; Ἔχω νὰ πάρω κἄτι ἀπὸ τὸ δωμάτιο τοῦ μυλόρδου. — Κ' ἐπῆγεν ἀπάνω μὲ τὸ δοῦλό της κ' ἔμεινεν ἐκεῖ κἄμποση ὥρα.

— Καὶ ὅταν ἔφυγε;

— Ὅταν ἔφυγε, κύριε, δὲν τὴν εἶδα. Τὴν ὥρα 'ποῦ ἦρθε, ἑτοιμαζόμουν νὰ τὸν τσιμπήσω 'λίγο τὸν ἀπομεσημεριανό, καὶ ἅμα ἀνέβηκεν ἀπάνω, 'ξαπλώθηκα — ἀλλὰ μόνον μιὰ στιγμή, κύριε μυλόρδε — ἡ ζέστη ἤτανε τόσο φρικτή! Εἶπα τῆς μικρῆς μου Μαριέττας νὰ προσέξῃ τὴν κυρίαν 'ποῦ θὰ καταίβῃ καὶ ὕστερα μοῦ διηγήθη πῶς ἡ κυρία τῆς 'χαμογέλασε γλυκὰ καὶ πῶς ἤτανε τόσον εὔμορφη!

— Καὶ ἄλλο τίποτε;

— Ἄλλο τίποτε δὲν εἶδε. Μοῦ εἶπε πῶς ἡ κυρία φοροῦσε φόρεμα ἀτλάζι καί...

— Αὐτὸ μοῦ εἶνε ἀδιάφορον!

«Ὁ μυλόρδος ἔδηξε τὰ χείλη του καὶ ἐφαίνετο ἀκόμη πολὺ τεταραγμένος.

— Λείπει μήπως τίποτε τοῦ κυρίου μυλόρδου; Δὲν 'μπορῶ νὰ καταλάβω πῶς μία τέτοια κυρία...

— Τίποτε, τὸν διέκοψεν ἀγανακτῶν ὁ μυλόρδος. — Καλά, πήγαινε τώρα!

«Ὁ θυρωρὸς παρετήρησε μετὰ δειλῆς περιεργείας εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἀπεσύρθη, μετ' ὀλίγον δ' ἐξῆλθε καὶ ὁ μυλόρδος.

«Ἀφ' οὗ ἔμαθε ποῦ κατῴκει ἡ οἰκογένεια Κλάρενδων, ἡ νέα κυρία δηλαδὴ καὶ ἡ θεία της, ἐπῆγεν ἐκεῖ καὶ ἔσυρε τὸν κώδωνα τοῦ θυρωροῦ.

— Εἶνε ἐδῶ αἱ κυρίαι;

— Ποῖαι κυρίαι; τὸν ἠρώτησε μία φωνή.

— Ἡ λαίδη Κλάρενδων.

— Αἱ κυρίαι ἀνεχώρησαν.

— Καὶ πότε ἐπιστρέφουν;

— Δὲν θὰ ἐπιστρέψουν καθόλου· ἔφυγαν πρὸ ὀκτὼ ἡμερῶν εἰς Νεάπολιν.

«Ἀμέσως ἀνεχώρησε καὶ ὁ μυλόρδος εἰς Νεάπολιν καὶ τὴν ἰδίαν ἑσπέραν ἀνεῦρε τὰ ἴχνη τῶν δύο κυριῶν, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ μάθῃ, ὅτι πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἀπέπλευσαν εἰς Γένουαν. Δὲν χάνει καὶ αὐτὸς καιρὸν καὶ μετ' ὀλίγον εἰς τὴν πόλιν ταύτην. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐκοπίαζε ματαίως ν' ἀνεύρῃ τὴν κατοικίαν των, ἐπὶ τέλους δ' ἔμαθεν εἰς ποῖον ξενοδοχεῖον εἶχον καταλύσει καὶ ἐκεῖ τῷ εἶπον ὅτι εὑρίσκοντο ἤδη ἐν Βιέννῃ.

«Ἐὰν εἰς τὴν ἐποχήν μας λάβωμεν βοηθὸν καὶ τὴν ἀστυνομίαν, ἠμποροῦμεν τάχιστα ν' ἀνεύρωμεν ὁποιονδήποτε καὶ ἂν θέλωμεν ὁπουδήποτε τῆς Εὐρώπης, μόνοι μας ὅμως τίποτε σχεδὸν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κατορθώσωμεν. Μία νέα κυρία μὲ τὴν θείαν της πολὺ εὔκολα δύναται σήμερον νὰ ἐξαφανισθῇ εἰς τοὺς ἀπειραρίθμους σιδηροδρόμους καὶ ἐν ᾧ τὰς ζητοῦμεν εἰς τὴν μίαν ἄκραν τῶν Παρισίων ἢ τῆς Βιέννης, αὐταὶ ἠμποροῦν ἐν ἀνέσει νὰ κάθηνται εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον καὶ νὰ πίνουν ἡσύχως τὸν καφφέν των. Τὰ ἴδια ἔπαθε καὶ ὁ μυλόρδος. Χωρὶς ἀνάπαυσιν καὶ διακοπήν, ὅπως ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος, διέτρεξεν ὅλην τὴν Εὐρώπην, ἕως οὗ ἐβαρύνθη τὴν καταδίωξιν καὶ ἐπῆγεν εἰς Παρισίους διὰ νὰ μεταβῇ ἐκεῖθεν εἰς Ἀγγλίαν, ἀφ' οὗ ἰδῇ ἅπαξ ἔτι ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσαν.

«Μίαν τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς ἐν Παρισίοις διαμονῆς του ἔλαβε προσκλητήριον εἰς μέγαν χορὸν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς ἀγγλικῆς πρεσβείας. Νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ δὲν εἶχεν ὄρεξιν. Ἐκάθησε λοιπὸν τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἀνεγίνωσκε μέχρι τῆς 11ης ἑσπερινῆς ὥρας. Ἔπειτα ἔρριψε τυχαίως τὰ βλέμματα ἔξω τοῦ παραθύρου καὶ τὸ λαμπρὸν φέγγος τῆς σελήνης τὸν ἐμάγευσε τόσον ὥστε ἀπεφάσισε νὰ ἐξέλθῃ καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν χορόν. Ἐνεδύθη ταχέως καὶ περὶ τὰ μεσάνυκτα ἦτο εἰς τὴν ἀγγλικὴν πρεσβείαν.

«Ὁ χορὸς εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀκμήν του· ἀπὸ τῆς κλίμακος ἤκουσε τοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς καὶ ἠσθάνθη τὴν θερμότητα τοῦ ἐν ταῖς αἰθούσαις ἀέρος. Μετὰ κόπου κατώρθωσε νὰ διασχίσῃ τὸ πυκνὸν πλῆθος τῶν κυρίων καὶ κυριῶν, ἀναζητῶν τὴν οἰκοδέσποιναν ὅπως τῇ προσφέρῃ τὰ σεβάσματά του, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐτυραννήθη εἰς μάτην ἐπὶ πολλὴν ὥραν, κατέφυγεν εἰς μίαν γωνίαν τῆς αἰθούσης τοῦ χοροῦ καὶ ἐθεάτο τὰ ζεύγη μὲ τὸν πῖλον ὑπὸ τὴν μοσχάλην.

«Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἐχόρευον ἀκριβῶς τὸν τετράχορον, τὰ δὲ ζεύγη μετ' ἀπιστεύτου ἐπιμονῆς καὶ καρτερίας ἠγωνίζοντο νὰ διασχίσωσι τὸ ἀναμεταξύ των πυκνὸν πλῆθος, ἐν ᾧ ὁ μυλόρδος ἐννεὸς ἐθαύμαζε τὰς κυρίας, αἱ ὁποῖαι μὲ ὅλους τοὺς κόπους των ἦσαν εὔθυμοι καὶ ζωηραί, ἐν ᾧ αὐτὸς ἐκινδύνευε νὰ πνιγῇ ἐν τῇ γωνίᾳ του ἀπὸ τὴν θερμότητα. Αἴφνης— ἄγιε Γεώργιε!—κάτωθεν τοῦ μεγάλου πολυφώτου, εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῆς αἰθούσης ἵστατο αὐτὴ ἡ ἰδία, ἡ μυλαίδη! Ἄπλετον φῶς τὴν περιέχυνε—μὲ τοὺς ἀδάμαντάς της καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους ἤστραπτε καὶ ἠκτινοβόλει ὡς φαεινὸς ἀστήρ. Μὲ χάριν ἐκράτει τὸ ῥιπίδιόν της καὶ εὐθύμως συνωμίλει πρὸς πολλοὺς κυρίους περικυκλοῦντας αὐτὴν πανταχόθεν καὶ ἀναμένοντας ἔλεος ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της.

«Ὁ μυλόρδος τὴν ἠτένισεν ὡς φασματώδη τινὰ ἐμφάνισιν. Τὸ βλέμμα του δὲν τὴν διέφυγε, διότι αἴφνης ἐστράφη καὶ ἔρριψε καὶ αὐτὴ τὰ βλέμματά της ἐπὶ τοῦ μυλόρδου. Ἔπειτα ἠρυθρίασεν ἕως τὰς ῥίζας τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς της, συνέπτυξε τὸ ῥιπίδιον καὶ μετ' ὀλίγα λεπτὰ εὑρέθη εἰς τὸ πλευρόν του.

— Μπορεῖτε ἄρά γε ἀκόμη νὰ μ' ἐνθυμηθῆτε; τὸν ἠρώτησε μὲ τόνον ἀμφιβολίας.

— Ναί, ἔχω τὴν τιμὴν— εἶπεν οὗτος βαθέως ὑποκλινόμενος, ἐν ᾧ τόσον σφοδρῶς ἔπαλλεν ἡ καρδία του, ὥστε ἐνόμιζεν ὅτι βεβαίως θὰ παρετήρει τοῦτο ἡ μυλαίδη.

— Ἤθελα μόνον νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι ἡ εἰκών, ἡ ὁποία—τὴν ὁποίαν ἠγόρασα τότε ἀπὸ τὸν μυλόρδον, εὑρίσκεται τώρα εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ἡ θεία μου δὲν συνήνεσεν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ μὲ ἠνάγκασε νὰ τῇ ὑποσχεθῶ, ὅτι θὰ ἐπέστρεφον τὴν εἰκόνα ἅμα ὡς συναντήσω πάλιν τὸν μυλόρδον. Ἡ διεύθυνσίς μου εἶνε Rue du Bac, 11. Αὔριον εἶμαι εἰς τὸ σπῆτι ἕως τὰς 2 μ. μ.

«Τὰς τελευταίας λέξεις ἐπρόφερεν ἡ μυλαίδη εὐκρινῶς καὶ ἀπεχαιρέτησε τὸν μυλόρδον ἀξιοπρεπῶς, εἰποῦσα πρός τινα παρερχόμενον μεσήλικα κύριον:—Μοὶ δίδετε τὸν βραχίονά σας, κύριε στρατηγέ;—Μεθ' ὃ ἐξηφανίσθη πάλιν εἰς τὸ πλῆθος. Ἀμέσως ἐγκατέλειψεν ὁ λόρδος τὴν αἴθουσαν τοῦ χοροῦ καὶ ἐξῆλθε διὰ ν' ἀναπνεύσῃ ἐλευθέρως τὸν δροσερὸν ἀέρα τῆς νυκτός. — Θυμόνω πραγματικῶς! ἔλεγε κατ' ἰδίαν·—ἀφ' οὗ μ' ἔκαμεν μία τοιαύτην προσβολὴν καὶ ἀφ' οὗ ἐρέρθη κατ' αὐτὸν τὸν ἀνυπόφορον τρόπον, τολμᾷ καὶ τώρα ἀκόμη νὰ μὲ 'μιλῇ, ὡσὰν νὰ μὴ μὲ καταδέχεται.! Αὔριον ὅμως, αὔριον θὰ σημάνῃ ἡ ὥρα τῆς ἐκδικήσεως, αὔριον θὰ δείξῃ ὁ μυλόρδος τὸ προσβληθὲν μεγαλεῖόν του καὶ ἡ μυλαίδη γονυπετὴς καὶ τεταπεινωμένη θὰ σύρεται πρὸ τῶν ποδῶν του.

«Ἠνωρθώθη εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης καὶ εἶδεν ὅτι καὶ ἡ σκιά του εἶχεν ἀνορθωθῇ καὶ μεγαλώσῃ.

«Τῇ ἐπαύριον ἐνεδύθη ὁ μυλόρδος μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν, ἐκτενίσθη τοὐλάχιστον ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, ἄλλον τόσαν καιρὸν ἐξώδευσε διὰ τὸν λαι-

μοδέτην του καὶ ἐβασάνισε πολὺ τὸν νοῦν του ἕως νὰ εὕρῃ τὰ κατάλληλα χειρόκτια — ὅλα δὲ αὐτὰ τὰ ἔκαμνε φυσικὰ διὰ νὰ ταπεινώσῃ τὸν ὑπερήφανον ἐχθρόν.

« Ὅτε ἔφθασεν εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 11 τῆς ὁδοῦ Bac , τῷ ἤνοιξεν εἷς ὑπηρέτης τὴν θύραν καὶ τὸν ὡδήγησε διὰ πλατείας κλίμακος καὶ μεγάλης τινὸς αἰθούσης εἰς κομμωτήριον, τοῦ ὁποίου παρεμέρισε τὰ παραπετάσματα, καὶ ἐψιθύρισε τὸ ὄνομα τοῦ μυλόρδου.

«Ἐπὶ χαμηλοῦ καθίσματος ἐκάθητο ἡ Μυλαίδη καὶ ἀνεγίνωσκε· ἐφόρει λευκὴν πρωϊνὴν ἐνδυμασίαν.

— Μήπως σᾶς ἐνοχλῶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν;

— Ὦ καθόλου μάλιστα· εἶνε παλαιὸς φίλος καὶ τὸν γνωρίζω σχεδὸν ἐκ στήθους—εἶνε τὸ Ὄνειρον θερινῆς νυκτός!

— Εἶνε θαυμαστὴς τοῦ Σαιξπήρου ἡ Μυλαίδη;

— Εἶμαι ἀγγλίς—εἶπεν ἀνορθουμένη ὑπερηφάνως. Συνήθως μοὶ ἀρέσει τὸ τελευταῖον ἐξ ὅσων βιβλίων ἀναγινώσκω καὶ δι' αὐτὸ τώρα εἶμαι ἐνθουσιασμένη ἀπὸ τὸ Ὄνειρον θερινῆς νυκτός!

— Γνωρίζει ἡ Μυλαίδη τὴν ἑρμηνείαν τοῦ γερμανοῦ καλολόγου;

— Δὲν ἐνδιαφέρομαι περὶ τῶν ἑρμηνειῶν. Ἐγὼ νομίζω, ἀγαπῶ τὸ ποίημα τοῦτο, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἔχει τόσον ὀλίγην ἔννοιαν.

— Καὶ πῶς αὐτό; ἠρώτησεν ἐκπεπληγμένος ὁ μυλόρδος.

— Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου εἰς τὸ δάσος, ἢ ἂν θέλετε καλλίτερον, μὲ τὸ φῶς τῆς σελήνης· αἱ ἀκτῖνες εἰσδύουσι ποικιλοτρόπως, ἐδῶ διὰ τῶν φύλλων, ἐκεῖ διὰ τῶν κορμῶν καὶ τῶν κλάδων, διαρκῶς ἀλλάσσουσαι καὶ μεταβαλλόμεναι ὅταν κινοῦνται τὰ φύλλα. Διατὶ φαίνονται ἔτσι, διατὶ μεταβάλλονται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Διότι ἐκεῖ ὑπάρχει ζωὴ καὶ κίνησις!—καὶ ἐδῶ καμμία ἄλλη ἔννοια δὲν ὑπάρχει!

— Ἀλλὰ πρέπει νὰ παραδεχθῆτε, Μυλαίδη, ὅτι διὰ τὸν ἀστρονόμον καὶ τὸν φυσιοδίφην ὑπάρχουν αἰώνιοι νόμοι, καθ' οὓς ὁρίζεται διατὶ ἡ σελήνη ἵσταται ἔτσι καὶ ὄχι ἄλλως καὶ διατὶ τὰ φύλλα κινοῦνται ἐπίσης ἔτσι καὶ ὄχι κατ' ἄλλον τρόπον.

— Δυνατόν, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἔχω καιρὸν νὰ σκεφθῶ περὶ τούτου! Ἔλαβε τὸ βιβλίον ἀνὰ χεῖρας, τὸ παρετήρησε μετὰ τρυφερότητος καὶ ἐξηκολούθησεν.—Ὅ,τι πρὸ πάντων θαυμάζω εἰς τὸν μέγαν Σαιξπῆρόν μας εἶνε τὸ ἀπροσδόκητον καὶ ἀπρόοπτον, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ ἐν τῇ φύσει· αὐτὸ μὲ μαγεύει καὶ μ' ἐνθουσιᾷ, ἀλλὰ νὰ φιλοσοφήσω περὶ αὐτοῦ δὲν δύναμαι οὔτε ἔχω πρὸς τοῦτο ἀρκετὰς γνώσεις.—Ἀλλὰ σᾶς κάμνω νὰ χάνετε τὸν καιρόν σας, μυλόρδε,—ἐλᾶτε μαζῆ μου, παρακαλῶ, ἐκεῖ μέσα ἔχω τὴν εἰκόνα μου — ὄχι, τὴν ἰδικήν σας εἰκόνα!

«Ἐν μικρῷ δωματίῳ ἔκειτο ἡ εἰκὼν ἐντὸς θήκης. Ἡ μόνη μεταβολή, ἣν ὑπέστη ἀφ' ὅτου τὸ τελευταῖον τὴν εἶχεν ἰδῇ ὁ μυλόρδος, ἦτο ἡ ἀντικατάστασις τοῦ ἀπηρχαιωμένου πλέον ἐπιχρύσου πλαισίου διὰ νέου τοιούτου λίαν κομψοῦ, ἀνταξίου τῆς ὡραιότητος τοῦ καλλιτεχνήματος.

«Ἡ Μυλαίδη ἵστατο μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας καὶ τὴν ἔβλεπεν ἀσκαρδαμυκτεί. Εἶχε κλίνῃ ὀλίγον τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ μέτωπόν της τὸ ὡραῖον εἶχε συνοφρυωθῇ μελαγχολικῶς.

Ὁ μυλόρδος ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ θυλακίου του μικρὸν πρασινοβαφὲς βαλάντιον καὶ ἔθεσεν αὐτὸ ἀθορύβως ἐπὶ τῆς τραπέζης.—Θὰ στείλω τὸν ὑπηρέτην μου νὰ πάρῃ τὴν εἰκόνα, εἶπεν.

«Εἰς τὸ δωμάτιον ἐπεκράτει σιγὴ ἀπόλυτος καὶ ἐφαίνετο ὡσὰν καὶ οἱ δύο νὰ ἐπερίμενον τὴν τέλεσιν ἀξιομνημονεύτου τινὸς συμβεβηκότος.

«Μυλαίδη, εἶπε τέλος ὁ μυλόρδος δραττόμενος τῆς χειρός της,—συγγνώμην, ἐὰν ὡς ξένος τολμῶ νὰ σᾶς δώσω μίαν καλὴν συμβουλήν· ἐὰν τύχῃ ποτὲ πάλιν νὰ ἔχετε καμμίαν ἐπιθυμίαν, τὴν ὁποίαν δὲν δύνασθε νὰ ἱκανοποιήσητε—χωρὶς νὰ καταπατήσετε τοὺς νόμους, ἐφ' ὧν ἐπὶ τέλους βασίζεται ἡ τάξις καὶ τὸ καλὸν τῆς κοινωνίας— σᾶς παρακαλῶ καὶ νὰ μὲ συγχωρήσητε διότι σᾶς τὸ λέγω — νὰ προσπαθήσητε νὰ καταπνίξητε τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην. Ἠμπορεῖτε νὰ τύχετε κάνένα, ὁ ὁποῖος ἄλλως παρὰ ἐγὼ θὰ ἐκλάβῃ τὸ πρᾶγμα καὶ ἔτσι θὰ περιέλθετε εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν!

— Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔκυψε καὶ ἠσπάσθη τὴν χεῖρά της καὶ εἰς τὸ πρόσωπόν του ἐπεχύθη τόση ἀγαθότης καὶ εὐγένεια, ὥστε τὰ χείλη τῆς Μυλαίδης ἤρχισαν νὰ τρέμωσιν· οἱ μεγάλοι της καὶ μαῦροι ὀφθαλμοὶ ὑγράνθησαν, ἐνῷ μόλις ἠδυνήθη νὰ ψιθυρίσῃ τὰς λέξεις :—Συγγνώμην, μυλόρδε!

«Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθεν ὁ ὑπηρέτης καὶ ἀνήγγειλε τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Λαίδης Ἐσσὲξ μετὰ τῶν θυγατέρων της. Ἡ Μυλαίδη ἔνευσε κ' ἔτρεξεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐν ᾧ ὁ Οὐίλλιαμ ἔλαβε τὸν πῖλόν του, ἐχαιρέτισε ταχέως τὰς κυρίας καὶ ἐξηφανίσθη.

«Τὰς ἑπομένας ἡμέρας ἔβλεπέ τις τὸν μυλόρδον, ὁ ὁποῖος ἄλλοτε ἐπεσκέπτετο μόνον τὰς Βιβλιοθήκας καὶ τὰ Μουσεῖα, εἰς ὅλα τὰ μέρη τῶν Παρισίων. Ἐπήγαινεν εἰς τὸ δάσος τῆς Βολόνης, εἰς τὸ μελόδραμα, εἰς τὰ θέατρα — ἑνὶ λόγῳ, παντοῦ καὶ μαζῆ του ἔφερε πάντοτε καὶ τὸ διόπτρόν του, τὸ ὁποῖον διαρκῶς ἐκράτει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

Εἰκὼν ἐκ τοῦ συγγράματος τοῦ Darwin : **Ausdruck der Gemüthsbewegungen** κ.τ.λ.

Η ΓΑΤΑ

Ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη περιγραφὴ τῶν πνευματικῶν ἀρετῶν τοῦ κοινοτάτου τῶν οἰκιακῶν ἡμῶν ζῴων ἐλήφθη ἐξ ἔργου τοῦ κ. Σπυρίδωνος Μηλιαράκη ἐπιγραφομένου «ἡ Γάτα», ἐκδιδομένου δὲ προσεχῶς. Καταχωρίζοντες δὲ τὸ δεύτερον τοῦτο κεφάλαιον ὁλόκληρον, χάριν τῆς περιεργείας τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν ἀναγράφομεν ἁπλῶς καί τινα τῶν κεφαλαίων ἅτινα περιέχει τὸ εἰκονογραφημένον τοῦτο καὶ ὡς οἰκογενιακὸν ἀνάγνωσμα προωρισμένον ἔργον. «Περὶ τῶν συναυλιῶν τῆς γάτας» «Περὶ τῶν σωματικῶν αὐτῆς ἰδιοτήτων» «Περὶ τῆς φιλοστοργίας αὐτῆς πρὸς τὰ ἴδια καὶ τὰ ξένα τέκνα» «Περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν μικρῶν καὶ περὶ τῶν παιγνίων αὐτῶν» «Περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς γάτας, καὶ πότε αὕτη εἰσήχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα» κτλ.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΑΡΕΤΑΙ ΤΗΣ ΓΑΤΑΣ

Ἡ γάτα, δυστυχῶς, παρεγνωρίσθη καὶ παραγνωρίζεται καὶ μέχρι σήμερον ὡς πρὸς τὰς πνευματικὰς αὐτῆς ἰδιότητας. Γενικὴ τοὐλάχιστον ἰδέα ἐπικρατεῖ ὅτι αὕτη εἶνε ζῷον πανοῦργον, ἄπιστον, ἐγωϊστικὸν καὶ κίβδηλον τὸν χαρακτῆρα, ἀνάξιον δὲ ὅλως διόλου τῆς ἡμετέρας φιλίας καὶ ἐμπιστοσύνης. Αἱ κρίσεις αὗται προέρχονται διότι συνειθίσαμεν νὰ συγκρίνωμεν αὐτὴν πάντοτε πρὸς τὸν σκύλον, μεθ' οὗ ὅμως οὐδεμία δύναται νὰ γείνῃ σύγκρισις, διότι οὗτος μὲν εἶνε ἐκ τῶν πρώτων ζῴων, τὰ ὁποῖα ὁ ἄνθρωπος παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἀνέθρεψε καὶ ἡμέρωσε, καὶ ἑπομένως εἶνε ζῷον ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων συζῶν μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῷ ἡ γάτα εἶνε, ὡς θέλομεν ἰδεῖ εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτῆς, ζῷον νέον, νεώτατον, παραληφθὲν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους.

Ἀλλ' ἐξετάσωμεν καί τινας τῶν κατηγοριῶν τούτων· « Χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους τῶν γάτων», λέγει ὁ φυσιοδίφης Γκῆβελ, «εἶνε ἡ δολιότης καὶ ἡ λαιμαργία, ἡ εὐτολμία καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν. Εἰς πᾶσαν περίστασιν ἡ γάτα δεικνύει τὴν παροιμιώδη αὐτῆς κιβδηλίαν ὅταν παίζῃ καὶ ὅταν θωπεύηται. Ἐὰν ὀλίγον πιέσητε αὐτὴν ἰσχυρότερον, ἢ ἐὰν δὲν ἐκτελέσητε τὰς ὀρέξεις της αἰσθάνεσθε εὐθὺς τὴν ἀνταπόδοσιν διὰ πλήξεως τῶν ποδῶν ἢ διὰ νυγμοῦ τῶν ὀνύχων της. Ἡ γάτα εἶνε ζῷον οἰκιακὸν καὶ ὑπηρετεῖ τὸν ἄνθρωπον μόνον ὅταν εὑρίσκῃ παρ' αὐτῷ εὐζωΐαν, τροφὴν καλὴν καὶ ἄφθονον, προφύλαξιν κατὰ τοῦ ψύχους καὶ θωπείας πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ματαιοδοξίας της· ἀνθίσταται εἰς πᾶν ὅ,τι δὲν ἀρέσκει εἰς αὐτὴν, ἢ ἀποφεύγει τι ὅπως μὴ καμφθῇ καὶ ὑποταχθῇ εἰς τὴν βίαν... Μόνον ἐν τῷ δωματίῳ καὶ τῷ μαγειρίῳ ὑπείκει εἰς τὰς διαταγὰς καὶ ἀπειλὰς τῶν κυρίων της, ἐκτὸς δὲ τῆς οἰκίας οὐδένα ἀκούει. Φωνάξατε αὐτὴν ὅσον θέλετε, προσκαλέσατέ την δι' ὑποσχέσεων ἢ κολακειῶν, οὐδέποτε θὰ σᾶς ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν ὁδόν, ἐκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων. Ὑποτάσσεται καὶ ὑποκύπτει μόνον ἐκεῖ ἔνθα περιποιοῦνται αὐτήν, καὶ μόνον εἰς ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους χρεωστεῖ χάριτας. Ἔξω τοῦ κύκλου τούτου δὲν κύπτει ποσῶς τὸν αὐχένα, δειλὴ δὲ καὶ περίφροντις ἐκ φόβου ἐπιθέσεως ἐξέρχεται τὴν νύκτα κρύφα ὡς κλέπτης, ἔχουσα πεποίθησιν μᾶλλον εἰς τὸν δόλον, παρὰ εἰς τὰς σωματικὰς αὐτῆς δυνάμεις.»

Ἡ περιγραφὴ αὕτη περιέχει βεβαίως καὶ κόκκον τινὰ ἀληθείας, καὶ ἡ γάτα εἶνε κάπως ἀξία τῶν ἀποδιδομένων εἰς αὐτὴν ἰδιοτήτων, ἀλλ' ὅσα εἶπεν ὁ ἀνατέρω φυσιοδίφης ἁρμόζουσι μᾶλλον εἰς κατηγορητήριον αὐτῆς παρὰ εἰς περιγραφήν. Ἐὰν δέ, ἀναγνῶστα μου, ἀναλογισθῇς ὅτι καὶ ἕτερον ζῷον πολὺ τῆς γάτας τελειότερον, ἀνατρεφόμενον δι' ὅλης τῆς φροντίδος τῶν γονέων, τῶν παιδαγωγῶν καὶ τῶν διδασκάλων, γίνεται ἐνίοτε πανοῦργον καὶ λαίμαργον καὶ κίβδηλον, θὰ δικαιολογήσῃς βεβαίως τὴν πτωχὴν γάταν, ἥτις ἂς τὸ εἴπωμεν πρὸς τιμήν της, δὲν διδάσκεται πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὴν μητέρα της.

Ἀλλ' ἀφῶμεν τὸν ἀνεπιεικῆ καὶ μεμψίμοιρον τοῦτον φυσιοδίφην καὶ θεωρήσωμεν τὴν γάταν κρινομένην ὑπὸ ἑτέρου σοφοῦ, πάσχοντος φαίνεται, τὸ αὐτὸ μὲ πολλοὺς ἄλλους κυρίους νόσημα τοῦ νὰ εἶνε φιλόγατος, νόσημα ἀθεράπευτον καὶ ἀνίατον. «Ἡ φύσις», λέγει ὁ φυσιοδίφης Σχέϊτλιν, «ἔφθασεν εἰς τὸ ζῷον τοῦτο τὸ ἄκρον τῆς τελειότητος. Καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα ὑποδεικνύει τὴν ὑπέροχον θέσιν, ἣν ἔχει ἡ γάτα μεταξὺ τῶν λοιπῶν ζῴων. Τὰ πάντα εἰς αὐτὴν εἶνε ἐναρμονίως προσηρμοσμένα· οὐδὲν μέλος τοῦ σώματός της εἶνε μεγαλείτερον ἢ μικρότερον τοῦ πρέποντος. Τὰ πάντα εἶνε στρογγύλα, ἰδίως δὲ ὡραιοτάτη εἶνε ἡ κεφαλὴ ἡ διατηροῦσα τὸ κάλλος καὶ ὅταν ἔτι ἀπογυμνωθῇ τῶν σαρκῶν, καὶ μείνῃ ὡς σκελετὸς τοῦ κρανίου.

Οὐδεμία κεφαλὴ ζῴου εἶναι *ὡραιοτέρα* τῆς κεφαλῆς τῆς γάτας. Τὸ μέτωπον αὐτῆς ἔχει *ποιητικὴν κυρτότητα*, ὅλος δὲ ὁ σκελετὸς εἶνε ὡραῖος καὶ ὑποδεικνύει τὴν ἔκτακτον εὐκινησίαν καὶ ἐπιδεξιότητα εἰς χαριέσσας, ὑγρᾶς, κυματοειδεῖς κινήσεις. Ἡ γάτα φαίνεται μὴ ἔχουσα ποσῶς ὀστᾶ, ἁπλῶς δὲ ὡς συνισταμένη ἐκ μαλθακῆς ζύμης. Τὰ αἰσθητήρια δὲ αὐτῆς εἶνε μεγάλα καὶ ἁρμόζοντα πρὸς τὸ σῶμα.»

«Ἐὰν δὲ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν καὶ εἰς τὰς κυρίας τῆς γαλῆς ἀρετὰς ἐντύπωσιν μεγάλην προξενεῖ εἰς ἡμᾶς ἐν πρώτοις ἡ *ἐπιδεξιότης* αὐτῆς. Οὐ μόνον τὸ σῶμα ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ αὐτῆς εἶνε ἐπιδεξιωτάτη, ὡς νὰ ἐχύθησαν ἀμφότερα εἰς τὸ αὐτὸ χωνευτήριον...

«Ἡ ἀγάπη αὐτῆς πρὸς τὴν *καθαριότητα* εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς καθαριότητος τῆς ψυχῆς της. Ἀδιακόπως *γλύφεται* καὶ *πλύνεται* καὶ *στολίζεται*. Ὅλαι αἱ τρίχες αὐτῆς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ ἄκρου τῆς οὐρᾶς πρέπει νὰ εἶνε πάντοτε ἐν τάξει. Ἵνα λειάνῃ δὲ καὶ κτενίσῃ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς λείχει τοὺς προσθίους αὐτῆς πόδας καὶ φέρει εἶτα αὐτοὺς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἄκρον τῆς οὐρᾶς δὲν μένει ποτὲ ἀκαθάριστον. Τὰς ἀκαθαρσίας της ἐγκρύπτει καταχωννύουσα ἐντὸς τῆς γῆς, ἐντὸς λάκκων ὑπ' αὐτῆς ἀνορυσσομένων. Ἐὰν τρομάξῃ πρὸ τοῦ κυνὸς καὶ ἀνορθώσῃ τὰς τρίχας τῆς ῥάχεώς της, ὅταν ἐπέλθῃ εἰρήνη καὶ εὑρεθῇ ἐν ἀσφαλείᾳ, λείχουσα ἐπαναφέρει αὐτὰς εἰς τὴν προτέραν των τάξιν. Πάντοτε ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχῃ τὸ δέρμα της καθαρόν, λείχει πᾶσαν ἀκαθαρσίαν· ἐν ἑνὶ λόγῳ ἡ γάτα εἶνε τὸ ἀντίθετον τοῦ χοίρου.

«Ἡ γάτα ἔχει αἴσθησιν τοῦ ὕψους καὶ ἀρέσκεται θεωροῦσα κάτω ἀφ' ὑψηλοῦ. Ἡ αἴσθησις δὲ αὕτη ἀπαιτοῦσα ἰσχυρὰ νεῦρα, καὶ ἀφοβίαν πρὸς τὸν ἴλιγγον συγγενεύει πρὸς τὴν πνευματικὴν αὐτῆς μεγαλοψυχίαν. Ἀναρριχᾶται ἐπὶ καθέτων δένδρων μέχρι τῆς κορυφῆς αὐτῶν, ἀγνοοῦσα ἂν δύναται νὰ κατέλθῃ κατόπιν. Ἀνελθοῦσα ὅμως καταλαμβάνεται ὑπὸ μικροῦ φόβου, διὸ καὶ μένει ἐνίοτε ἐπὶ τοῦ δένδρου μέχρις οὗ καταληφθῇ ὑπὸ πείνης ὅτε ἐπικαλεῖται βοήθειαν. Τέλος ἀποφασίζει νὰ κατέλθῃ καὶ κατέρχεται, ἀλλὰ μόνον βαδίζουσα πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἡ γάτα τείνει πάντοτε πρὸς τὰ ὑψηλά, οὐχὶ ὅμως διότι δὲν παρατηρεῖ τὸν κίνδυνον, ὅπως συμβαίνει εἰς ζῷα κατωτέρας τάξεως, διότι ἐὰν θελήσωμεν νὰ βίψωμεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ δένδρου συλλαμβάνει τοὺς κλάδους διὰ τῶν ποδῶν καὶ τῶν ὀνύχων καὶ κρατεῖται ἀπ' αὐτῶν ἰσχυρῶς.»

Ἡ γάτα ἔχει ἰδέαν τοῦ χώρου καὶ τῶν ἀποστάσεων, ἀκριβῶς δὲ γνωρίζει τὰς εὐθείας, λοξὰς καὶ καθέτους ἐπιφανείας.

Πρὶν ἢ πηδήσῃ μέγα πήδημα ὑπολογίζει πρότερον τὴν ἀπόστασιν ἀναμετρᾷ τὰς δυνάμεις αὐτῆς καὶ τὴν ἐπιδεξιότητα, δοκιμάζει, οὕτως εἰπεῖν, ἑαυτήν. Ἴσως διστάζει ἐνίοτε ἐπὶ πολὺ πρὶν ἢ ἀποφασίσῃ τι. Πηδῶσα ὅμως ἅπαξ μέγα τι διάστημα καὶ φθάνουσα ἐπιτυχῶς εἰς τὸ ἀντίπεραν μέρος, πηδᾷ πάντοτε κατόπιν τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν χωρὶς πλέον νὰ σκεφθῇ ποσῶς. Ὀλιγώτερον καλῶς γνωρίζει τὸν χρόνον, καί τοι εἰς πάντας εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ γάτα γνωρίζει καλῶς πότε εἶνε ἡ μεσημβία, διότι ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὥραν ταύτην προσέρχεται εἰς τὴν τράπεζαν, ὅθεν καὶ ἂν εὑρίσκετο. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ γάτα ἀγαπᾷ νὰ ζῇ βίον ἐλεύθερον εἰς τὰ ὕψη τῶν οἰκιῶν καὶ ἔχει ὀφθαλμοὺς βλέποντας καὶ τὴν νύκτα ἔχει ἀνάγκην τελειοτέρων αἰσθητηρίων πρὸς διάκρισιν τοῦ χώρου καὶ τόπου οὐχὶ δὲ καὶ τῶν ὡρῶν τοῦ ἡμερονυκτίου. Ἡ γάτα ἔχει ἐπίσης αἴσθησιν τῶν χρωμάτων, δὲν στερεῖται δὲ καὶ ὤτων διὰ τοὺς μουσικοὺς τόνους. Τὸν ἄνθρωπον διακρίνει ἐκ τῆς ἐνδυμασίας καὶ ἐκ τῆς φωνῆς. Θέλουσα νὰ ἐξέλθῃ ζητεῖ νὰ τῆς ἀνοίξωμεν τὴν θύραν· ἔχει μνήμην τοῦ τόπου ἐξαίρετον, καὶ ἀσκεῖ αὐτὴν τελειοποιουμένη ἀδιακόπως. Διέρχεται δι' ὅλων τῶν οἰκιῶν τῆς γειτονίας, δι' ὅλων τῶν δωματίων, ὑπογείων, διὰ τῶν ἐντὸς τοῦ ταβανίου, διὰ τῶν ἀποθηκῶν

καὶ τῶν κελλαρίων. Εἶνε ζῷον ἀποκλειστικῶς προσκεκολλημένον εἰς τὸν τόπον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ κοινὸν λόγιον ὅτι «*ὁ γάτος γνωρίζει σπίτι, καὶ ὄχι νοικοκύρη*». Κατὰ τὴν μετοίκησιν ἢ δὲν φεύγει ποσῶς τῆς οἰκίας, ἢ ἐπανέρχεται εἰς αὐτήν. Εἶνε δὲ ἀκατανόητον πῶς γαλάται κλεισθεῖσαι ἐντὸς σάκκων καὶ μετακομισθεῖσαι εἰς μέρη ὥρας ὅλας μακρὰν κείμενα, ἠδυνήθησαν βραδύτερον νὰ ἐπανεύρωσι τὴν οἰκίαν των.

Ἡ γάτα ἂν καὶ εἶνε σχετικῶς πρὸς ἄλλα ζῷα μικρὰ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν δύναμιν ἀσθενεστέρα ἔχει ὅμως θάρρος ὅπως ἀντεπεξέλθῃ καὶ κατὰ τῶν μεγάλων ἔτι κυνῶν καὶ αὐτῶν τῶν μολοσσῶν. Βλέπουσα κύνα κυρτοῖ τὴν ῥάχιν αὐτῆς σχηματίζουσα χαρακτηριστικώτατον ὕβον, οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς σπινθηροβολοῦσι ἐκφράζοντες ὀργὴν ἢ αἰφνηδίως ἐκρηγνυομένην τόλμην μετὰ εἴδους τινὸς φρίκης. Φυσᾷ ἀπὸ μακρὰν διὰ τοῦ ἰδιάζοντος ἤχου ὃν σχηματίζει διὰ τῶν χειλέων καὶ τῶν ὀδόντων της· ζητεῖ παντὶ τρόπῳ νὰ διαφύγῃ καὶ σωθῇ· πηδᾷ ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἐπὶ τοῦ γείσου τοῦ παραθύρου, ἐπὶ τῆς θερμάστρας, ἢ θέλει νὰ φύγῃ διὰ τῆς θύρας. Ἔχουσα τέκνα ῥίπτεται κατὰ τοῦ κυνός, ὅταν οὗτος πλησιάσῃ πρὸς τὴν κοίτην αὐτῶν καὶ μεθ' ὁρμῆς καὶ ἑνὸς πηδήματος ῥίπτεται κατ' αὐτοῦ ἰδίως δὲ κατὰ τῆς κεφαλῆς καὶ καταξέει φρικωδῶς ὀφθαλμούς τε καὶ τὸ πρόσωπον.»

Τὴν στάσιν τῆς γάτας ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ περιγράφει ἄριστα μέγας τοῦ αἰῶνος μας φυσιοδίφης. «Ὅταν ἡ γάτα ἐκπλαγῇ» λέγει οὗτος, «ὀρθοῦται ὅσον δύναται ἐπὶ τῶν τεσσάρων ποδῶν καὶ κυρτοῖ τὸ σῶμα κατὰ τὸν γνωστὸν ἡμῖν κωμικὸν τρόπον. Φυσᾷ διὰ τοῦ στόματος, σίζει ἢ ῥέγχει. Τὸ τρίχωμα τοῦ σώματος, ἰδίως δὲ τὸ τῆς οὐρᾶς ἀνορθοῦται· εἰς τὰς περιπτώσεις δὲ ἃς εἶδον ἐγὼ ἡ μὲν βάσις τῆς οὐρᾶς ἦτο ἠνορθωμένη, τὸ δὲ ἄκρον ἐκάμπτετο πλαγίως. Ἐνίοτε ὅμως ἡ οὐρὰ ἀνορθοῦται μικρὸν μόνον ἀπὸ τῆς βάσεως καὶ κάμπτεται τοξοειδῶς πρὸς τὰ πλάγια. Οὕτω δὲ ἱστάμεναι αἱ γάται κλίνουσι τὰ ὦτα πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ δεικνύουσι τοὺς ὀδόντας. Καὶ ὅταν δὲ παίζωσι δύο μικρὰ γατίδια ζητοῦσιν ἐνίοτε τὸ ἓν νὰ ἐκπλήξῃ τὸ ἕτερον μιμούμενον τὴν στάσιν ταύτην.»

Μετὰ τῶν *παληκαρισμῶν* τῆς γάτας καταλέγεται καὶ ἡ μεγάλη αὐτῆς κλίσις πρὸς τὰς ἔριδας καὶ τοὺς ἀδιακόπους διαπληκτισμοὺς μετὰ τῶν ὁμοίων της. Τὸ φίλερι δὲ τοῦτο προέρχεται διότι ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἀγαπᾷ πολὺ τὰ παίγνια καὶ διότι καὶ ἐνῆλιξ γενομένη ἀρέσκεται εἰς νεανιεύματα. Ἡ γάτα εἶνε πλάνης νυκτερινὸς ταραξίας. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι αἱ γάται *πιάνονται* καὶ ἐν καιρῷ ἡμέρας ἐπὶ τῶν κεραμιδίων τῶν οἰκιῶν καὶ ἀλληλομαδοῦσι φρικωδῶς τὸ πρόσωπον αὐτῶν καὶ τὸ σῶμα, ἐνίοτε δὲ καὶ συγκαταπίπτουσιν ἀπὸ τῆς στέγης εἰς τὴν ὁδόν, ἀλλ' αἱ κύριαι αὐτῶν ἔριδες καὶ οἱ πόλεμοι γίνονται ἐν ὥρᾳ νυκτὸς ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς πανσελήνου ἢ ὑπὸ τὸ τρέμον φῶς τῶν ἀστέρων, ἐνῷ ὁ βορρᾶς ψυχρὸς διώκει πᾶσαν ἄλλην ὕπαρξιν ἐντὸς τῶν θερμῶν οἰκιῶν ὑπὸ τὸ ἐφάπλωμα.

Αἱ ἔριδες αὗται γίνονται συνήθως μεταξὺ τῶν ἀρρένων *γάτων*. Πλῆθος δὲ γάτων ἀρρένων καθ' ὡρισμένας ὥρας τοῦ ἔτους ἐπιστρέφουσι καθ' ἑκάστην σχεδὸν πρωΐαν εἰς τὴν οἰκίαν ἀπὸ περιπλανήσεων μακρυνῶν ἔχοντες καθημαγμένην τὴν κεφαλὴν καὶ μαδημένας τοῦ προσώπου τὰς τρίχας. Ἕνεκα τούτου φαίνονται πρὸς στιγμὴν ἡσυχοι καὶ σώφρονες καὶ ἀποφασίζουσι νὰ μείνωσιν οἴκοι· μετὰ μικρὸν ὅμως λησμονοῦσι τὰ ταχέως ἰαθέντα αὐτῶν τραύματα καὶ ἐπαναλαμβάνουσι τὰς αὐτὰς παλαιὰς ἁμαρτίας. Οἱ γάτοι οὗτοι ζῶσιν ἐνίοτε ἑβδομάδας ὅλας μακρὰν τῆς οἰκίας, ἄφετοι καὶ ἀπεριόριστοι, πλήρεις ἐλευθερίας. Θεωροῦμεν τὸν γάτον τῆς οἰκίας μας ὡς χαθέντα, ὅτε ἡμέραν τινὰ *μᾶς παρουσιάζεται* οὗτος ἀπρόσκλητος ἔχων τὸ πρόσωπον ἐλεεινὸν ἐκ τῶν πληγῶν καὶ τῶν ξεσμάτων τοῦ δέρματος. Ἀλλὰ δὲν εἶνε πάντοτε οἱ ἄρρενες οἱ ἰσχυρότεροι οὔτε οἱ χειρότεροι φιλέριδες, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ θήλειαι *μαλώτριαι*, ἀληθῆ *ἀνδρογύναικα*. Αἱ γάται αὗται καταδιώκουσιν ὅλας τὰς λοιπὰς τῆς γειτονίας καὶ τὰς ἰσχυροτέρας ἐξ αὐτῶν, προκαλοῦσι πάσας διὰ λόγων καὶ προσβολῶν καὶ γίνονται τὸ φόβητρον καὶ ὁ τρόμος ὅλων τῶν γάτων τῆς ὁδοῦ ἢ τῆς συνοικίας ἐν ᾗ κατοικοῦσι.

Ἡ γενναιότης τῆς γάτας συνδέεται μετ' ἀφοβίας καὶ παρουσίας πνεύματος. Δὲν καταπτοεῖται ὅπως ὁ κύων ἢ ὁ ἵππος, ἀλλ' ἁπλῶς ἐκπλήσσεται. Οὐδέποτε δὲ ἵσταται ἐκ πτοήσεως.

Περὶ τῆς πανουργίας αὐτῆς καὶ δολιότητος λέγονται πολλά, καὶ δικαίως· πονήρως π. χ. περιμένει ἀκίνητος ὥρας ὅλας πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ ποντικοῦ, πονήρως σμικρύνει τὸ σῶμα της, κρύπτεται καὶ δὲν προκαλεῖ θόρυβον. Ἰδού, οἱ ὀφθαλμοί της ἄρχονται σπινθηρίζοντες· τὸ μυΐδιον ἐξῆλθε κατὰ τὸ ἥμισυ· ἡ γάτα ἐν τούτοις κρατεῖται εἰσέτι, διότι γνωρίζει καλῶς ὅπως ὅλοι οἱ πανοῦργοι πότε εἶνε ἡ κατάλληλος στιγμή.

Ἡ γάτα εἶνε εὐαίσθητος, ὑπερήφανος καὶ ματαιόδοξος, οὐχὶ ὅμως εἰς μέγα βαθμόν· καὶ διόλου δὲν εἶνε τὸ πρᾶγμα παράδοξον ἀφ' οὗ καὶ ἐν τῇ ἀγρίᾳ αὐτῆς καταστάσει ἡ γάτα δὲν εἶνε ζῷον κοινωνικὸν (συναγελαστικόν) ὅπως

συζῇ μετὰ πολλῶν ὁμοίων της, ἀλλὰ ζῷον κατὰ μόνας διάγον τὸν βίον. Ἡ γάτα δὲν ἐπιχαίρει ἐπὶ τῇ νίκῃ ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε αἰσχύνεται. Ὑποπίπτουσα εἰς σφάλμα καὶ ἀναγνωρίζουσα αὐτὸ φοβεῖται μόνον τὴν τιμωρίαν. Ἐὰν δὲ ἕνεκα τούτου ἐπιπλήξωμεν αὐτὴν δεινῶς καὶ δείρωμεν, τινάσσει ἁπλῶς σπασμωδῶς τὸ δέρμα της, μετά τινας δὲ στιγμὰς ἐπανέρχεται εἰς ἡμᾶς ὅλως ἀδιάφορος. Ἐν τούτοις δὲν αἰσθάνεται ἑαυτὴν ὀλίγον κολακευομένην ὅταν μετὰ τὰς πρώτας συλλήψεις τῶν ποντικῶν, τοὺς ὁποίους φέρει ἑκάστοτε πρὸ ἡμῶν πρὸς ἐπίδειξιν, ἐπαινέσωμεν αὐτὴν ἐγκαρδίως. Ἔκτοτε ἐξακολουθεῖ νὰ ἔρχεται πάντοτε καὶ ἐπιδεικνύῃ ὑπερηφάνως τὴν τέχνην της.

Ἡ γάτα εἶνε ζῷον περιποιητικόν, ἢ ἂν θελήσωμεν νὰ μεταχειρισθῶμεν φράσιν τῶν κατηγόρων της ἀρέσκεται νὰ κολακεύῃ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτήν, ἰδίως ὅταν πρόκηται νὰ λάβῃ παρ' αὐτῶν τροφήν. Εἰς τοιαύτην τινα περίστασιν ἵσταται ὀρθία ἐπὶ τῶν τεσσάρων ποδῶν ἔχουσα τὴν ῥάχιν ὀλίγον τι μόνον κεκαμμένην, τὴν οὐρὰν ὀρθίαν καὶ τὰ ὦτα προτεταμένα καὶ προστρίβει τὰς παρειὰς αὐτῆς καὶ τὰ πλάγια τοῦ σώματος ἐπὶ τῶν παρειῶν ἢ τῶν κνημῶν τοῦ κυρίου της, θωπεύει αὐτὸν παντοιοτρόπως, ἀνέρχεται λίαν πρωὶ ἐπὶ τῆς κλίνης του καὶ ἐξαπλώνεται ὅσον τὸ δυνατὸν πλησιέστερον αὐτοῦ μορμυρίζουσα καὶ προστριβομένη. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ γάται εἰς τὰς ὁποίας δὲν πρέπει νὰ ἔχωμεν πολλὴν ἐμπιστοσύνην, διότι καὶ δάκνουσι καὶ ἀμύσσουσι διὰ τῶν ὀνύχων καὶ ὅταν οὐδόλως μαντεύομεν τοιοῦτον τι. Συνήθως αἱ γάται δάκνουσι πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῶν ὅταν καὶ ἡμεῖς ἀπατῶμεν αὐτὰς καὶ τὰς βασανίζωμεν. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι δὲν πράττει τὸ αὐτὸ καὶ ὁ κύων, ἀλλὰ τίς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι οὗτος εἰς τὴν περίστασιν ταύτην εἶνε ὑπὲρ τὸ δέον ἀγαθός; Καὶ πῶς δυνάμεθα νὰ ὠνομάσωμέν τινα κίβδηλον διότι ἔτυχε νὰ εἶνε βλακωδῶς ἀγαθός; Ἐκτὸς δὲ τούτου οἱ κίβδηλοι γάτοι εἶνε σπανιώτατοι, εἶνε ἐξαιρέσεις ἀπαντώμεναι καὶ μεταξὺ τῶν κυνῶν. Ὁ λαὸς τοὐλάχιστον μόνον *κρυφοδάγκατα σκυλιὰ* γνωρίζει, γάτον δὲ οὐδένα.

Ἡ τρυφερότης, ὁ ἐνθουσιασμός, τὸ ἔλεος, μᾶς ἀποσπῶσι τόσα δάκρυα ὅσα ἡ ὀδύνη, καὶ κλαίομεν συχνάκις, χωρὶς νὰ ἤμεθα λυπημένοι.

Πόσων ἡ ζωὴ ὁμοιάζει μὲ περικαλλὲς πλαίσιον περιβάλλον κενόν!

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

*** Τὸ γαλλικὸν ὑπουργεῖον τῆς Γεωργίας δημοσιεύει στατιστικὴν τῆς ἐν Γαλλίᾳ παραγωγῆς γάλακτος. Κατὰ τὴν στατιστικὴν ταύτην καταναλίσκεται γάλα ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ καταστάσει ἐτησίως καθ' ὅλον τὸ κράτος ἀξίας ἑνὸς δισεκατομμυρίου, ἑκατὸν πεντήκοντα ἑπτὰ ἑκατομμυρίων φράγκων, ἔχον βάρος 68 ἑκατομμυρίων ἑκατολίτρων. Ἡ παραγωγὴ αὕτη ὑπῆρξε τριπλασία τῆς τοῦ οἴνου κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Γαλακτοφόροι ἀγελάδες ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχουσι δεδηλωμέναι 5 ἑκατομμύρια.

*** Κατασκευάζεται νῦν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ὑπὸ διασήμου τεχνίτου ὁ ἀνδριὰς τοῦ αἰδεσιμωτάτου Βέχερ, ὅστις διὰ τῶν εὐγλώττων αὐτοῦ διδαχῶν σενετέλεσε τὰ μάλα εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν μαύρων ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ. Ὁ ἀνδριὰς εἶνε ὀρειχάλκινος καὶ ἔχει ὕψος πέντε μέτρων, αἱ δὲ πρὸς κατασκευὴν αὐτοῦ δαπάναι κατεβλήθησαν διὰ κοινοῦ ἐράνου.

*** Πρό τινος οἱ ἐπιβάται τοῦ ἀπὸ Λιβάου εἰς Ρομένσκ σιδηροδρομικοῦ συρμοῦ μετὰ εὐλόγου ἀνησυχίας ἠσθάνθησαν ὅτι αἴφνης καὶ ἐν μέσῃ ὁδῷ ἡ μηχανὴ ἀνέκοψε τὸν δρόμον καὶ ἐστάθη. Πάντες ἔσπευσαν πρὸς τὰς θυρίδας, τινὲς δὲ κατῆλθον φύρδην μίγδην ὑποθέτοντες ὅτι συνέβη δυστύχημά τι. Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξις αὐτῶν ὅταν εἶδον παλαίοντας λυσσωδῶς ἐκεῖ παρὰ τὴν καπνίζουσαν μηχανὴν τὸν μηχανικὸν καὶ τὸν θερμαστήν! Ταχέως ἔμαθον παρὰ τῶν ὁδηγῶν ὅτι καθ' ὁδὸν εἶχον οὗτοι ἐρίσῃ ἕνεκα φιάλης οἰνοπνεύματος καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ θαλαμίσκῳ τῆς μηχανῆς δὲν εἶχον εὐρυχωρίαν ὅπως δώσωσι πέρας εἰς τὴν ἔριδα διὰ πυγμαχίας, διέκοψαν τὸν δρόμον καὶ κατῆλθον εἰς ἀνοικτὸν πεδίον. Μετὰ κόπου πολλοῦ ἐσυμβίβασαν τέλος τοὺς παλαίοντας οἱ ἄλλοι σιδηροδρομικοὶ ὑπάλληλοι, καὶ ἀνῆλθον οὗτοι πάλιν αἱματόφυρτοι εἰς τὴν ἀτμομηχανήν.

*** Ἐν γερμανικῇ ἐφημερίδι ἀναγράφεται ὅτι παρηγγέλθησαν ἤδη ἐν Σιλεσίᾳ τὰ περίφημα τρίχαπτα ἄτινα θὰ κοσμήσωσι τὴν νυμφικὴν ἐσθῆτα τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας κατὰ τοὺς γάμους αὐτῆς μετὰ τοῦ διαδόχου τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου. Θὰ εἶνε ταῦτα πλατύτατα, μετ' ἐξόχου λεπτότητος ἐξειργασμένα καὶ ὁμοιάζοντα τὰ ἑνετικὰ κατὰ τὸ σχῆμα. Πρὸς τούτοις παρηγγέλθησαν καὶ βαρύτιμα μαντίλια φέροντα τὸ ὄνομα καὶ τὸ οἰκογενειακὸν στέμμα τῆς νύμφης.

*** Ἡ ὑγιεινοτέρα πόλις τοῦ κόσμου φαίνεται ὅτι εἶνε El Paso εἰς Τεξὰς τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκεῖ κατὰ τὴν στατιστικὴν ἡ θνησιμότης εἶνε 7,63 ἐπὶ 1000, ἐν ᾧ εἰς ἄλλας μεγάλας πόλεις ἔχει ὡς

ἑξῆς: ἐν Λονδίνῳ 22,14 ἐπὶ 1000, ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ 26,47, ἐν Παρισίοις 26,48, ἐν Δουβλίνῳ 35,94 καὶ ἐν Μαδρίτῃ 40,18.

*** Ἐκτίθεται εἰς θέαν ἐν Νεαπόλει λεπτογραφικὸν ἀριστοτέχνημα, ἔργον ὑπαλλήλου χαρτοποιείου. Εἶνε δὲ τοῦτο ἁπλοῦν φύλλον χάρτου, ἐφ' οὗ ὑπάρχει γεγραμμένη ἡ *Θεία Κωμῳδία* τοῦ Δάντε, ἤτοι 14,233 στίχοι ἀποτελούμενοι ἐκ 400,000 γραμμάτων. Τὸ χειρόγραφον μόνον δι' ἰσχυροτάτου φακοῦ δύναται ν' ἀναγνωσθῇ.

*** Νέα ἐφαρμογὴ τοῦ τηλεφώνου ἐγένετο ἐσχάτως ἐν ἀμερικανικῇ πόλει. Εἷς ἐκ τῶν μαρτύρων ποινικῆς δίκης ἀσθενῶν ἐν τῷ νοσοκομείῳ δὲν ἠδύνατο νὰ προσέλθῃ εἰς τὸ δικαστήριον. Τότε ὁ πρόεδρος διέταξε νὰ ἀνοιχθῇ ἡ μεταξὺ τοῦ νοσοκομείου καὶ τοῦ δικαστηρίου τηλεφωνικὴ γραμμή, δι' ἧς διεβιβάσθη εἰς τὴν βρίθουσαν θεατῶν αἴθουσαν καὶ εἰς ἐπήκοον πάντων ἡ μαρτυρία τοῦ ἀσθενοῦντος.

*** Ἔκθεσις γάτων ἐγένετο καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν τῷ Κρυσταλλίνῳ Παλατίῳ τοῦ Λονδίνου. Εἰς τὴν ἔκθεσιν ταύτην συνηγωνίσθησαν ἐπὶ καλλονῇ 524 γάτοι ποικίλων εἰδῶν. Μεταξὺ τούτων ἐθαυμάσθησαν οἱ μαργαριτόχροοι γάτοι τοῦ Σιάμ, οἵτινες ἐν Λονδίνῳ εἶνε σπανιώτατοι στοιχίζοντες 50 λίρας ἕκαστος. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τῶν γάτων ἦτο εἰς μαῦρος μεταξότριχος, ἐξόχως πλαστικοῦ σώματος, διὰ τὸν ὁποῖον ἐζήτει ὁ εὐτυχὴς κάτοχος οὔτε περισσότερον οὔτε ὀλιγώτερον ἀπὸ *δύο χιλιάδας λίρας*!!

ΔΗΜΩΔΗΣ ΠΟΙΗΣΙΣ

Νά ἡμουνα νιὸς κι' ἀνύπαντρος, πλούσιος κι' ἀντρειωμένος
Νᾶχα καὶ γλήγορ' ἄλογο κ' ἓν ὤμορφο κορίτσι.
Τἄλογο νᾶχη καὶ φτερὰ κ' ἡ κόρη μαῦρα μάτια....

Πεζεύω, δένω τἄλογο ἐὲ λεῖμονιᾶς κλωνάρι,
Κρεμνῶ καὶ τὸ τουφέκι μου 'ὲὲ μιὰ νεραντζοπούλα·
Φιλῶ τὴν κόρη μιὰ φορὰ 'ὲτὰ μάτια καὶ 'ὲτὰ φρύδια,
Καὶ μέσ' 'ὲτὸ τρίτο φίλημα ἐλύθη τἄλογό μου.

— Σύρε κόρη μ' γιὰ τἄλογο, σύρε καὶ νὰ γυρίσῃς!

— Λύκος νὰ φάῃ τἄλογο, κι' ἀρρώστια τὸν ἀρέντη,
Τὰ χείλη ὁποῦ μὲ φίλησεν νὰ φάῃ τὸ μαῦρο φίδι!

ΗΛΙΟΣ

Ἔπεσ' ἡ θέρμη!—Σ' τὸ κρεββάτι
Ἥσυχα ἥσυχα κοιμοῦμαι
Καὶ μέσ' 'ς τὸν ὕπνο μου θυμοῦμαι
Τὰ μέρη μου τἀγαπημένα.
Ξάφνω, θαρρῶ πῶς πέφτει κάτι
'Σ τὸ πρόσωπο καὶ μοῦ ζεσταίνει
Τὴν ὄψι μου τὴν κουρασμένη
Τὰ βλέφαρά μου τὰ κομμένα.

Ἥλιε! σὺ πρῶτος τὸ θυμήθης
Τὴν καλημέρα νὰ μοῦ φέρῃς,
Σὺ πρῶτος ἦλθες, γιατὶ ξέρεις
'Στὴν ξενιτειὰ πῶς εἶμαι μόνος.
Μέσα 'ς τὴν κάμαρα μου ἐχύθης
Κ' ἔννοιωσα εὐθὺς ἅμα σὲ εἶδα
'Στὰ στήθια μου ζωὴ κ' ἐλπίδα,
Κ' ἐσβύσθηκεν ὁ κρύος πόνος.

Ἡ δύναμί σου μοῦ θυμίζει
Τῆς μάννας τὴ γλυκειὰ τὴ χάρι
Ποῦ νύχτα 'μέρα 'ς τὸ ποδάρι
Γιὰ τὸ παιδί της μαραγγιάζει.
Ζωὴ κ' ἐλπίδα μᾶς χαρίζει
Καὶ τῆς μαννούλας μας τὸ μάτι
Ὅταν 'ς τοῦ πόνου τὸ κρεββάτι
Σκυμμένη μᾶς γλυκοκυττάζει.

Ἐν Βερολίνῳ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΟΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

Ἡ ἀνάμνησις ἐδόθη εἰς ἡμᾶς ἵνα παρατείνῃ ὅ,τι ὁ χρόνος βιαίως μᾶς ἁρπάζει.

*

Ἡ ζηλοτυπία πλασμένη ἐξ ἔρωτος καὶ μίσους περιέχει ἐν ταὐτῷ δύο ἀντίθετα αἰσθήματα.

*

Ἡ εὐτυχία ἀποφεύγει σχεδὸν πάντοτε ἐκεῖνον ὅστις τὴν ζητεῖ, καὶ ἔρχεται κάποτε ὡς ἀνέλπιστος ἔκπληξις εἰς ἐκεῖνον ὅστις δὲν τὴν συλλογίζεται.

*

Εἰνέ τις νέος ἐφ' ὅσον ἀγαπᾷ καὶ ἀγαπᾶται.

*

Τὸ ὄνειρον εἶνε ἄπειρον· ἡ πραγματικότης ἔχει πάντοτε ὅρια.

*

Τὸ νὰ ζῇ τις μετὰ τῶν ἴσων του σημαίνει ὅτι σέβεται ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους.

*

Λατρεύω τὴν τυραννίαν ἐκείνου τὸν ὁποῖον ἀγαπῶ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὸ χρέος τοῦ γελωτοποιοῦ.

Ὁ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ τῆς Ἀγγλίας γελωτοποιὸς Σκόγγαν εἶχε δανεισθῇ παρὰ τοῦ βασιλικοῦ ταμείου ἑκατὸν λίρας στερλίνας. Ἡ πρὸς πληρωμὴν τοῦ χρέους προθεσμία παρῆλθεν, ἀλλ' ὁ ταλαίπωρος γελωτοποιὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ χρέος. Ἡ βασίλισσα ἔδωκεν εἰς αὐτὸν καὶ νέαν τελευταίαν προθεσμίαν. Ἀλλὰ προσήγγιζε καὶ ταύτης ἡ λῆξις καὶ τὸ ταμεῖον τοῦ Σκόγγαν ἦτο κενόν. Τότε ὁ γελωτοποιὸς φοβούμενος τὴν ὀργὴν τῆς Ἀνάσσης μηχανᾶται τὸ ἑξῆς τέχνασμα ὅπως ἀπαλλαγῇ:

Παραγγέλλει φέρετρον εἰς τὰ μέτρα τοῦ σώματός του, καὶ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐγνώριζεν ὅτι ἡ Ἐλισάβετ θὰ διαβῇ ἐκεῖθεν θέτει αὐτὸ παρὰ τὴν θύραν τοῦ οἴκου του καὶ κλείεται ἐντός.

— Τίνος εἶνε τὸ λείψανον; ἐρωτᾷ ἡ Ἄνασσα, σταθεῖσα πρὸ τῆς θύρας.

— Τοῦ ταπεινοῦ Σου δούλου Σκόγγαν! ἀποκρίνεται ἄνθρωπος ἱστάμενος παρὰ τὸ φέρετρον.

— Τί κρῖμα! ἀνακράζει ἡ Ἐλισάβετ, ἦτον ἀληθινὰ λαμπρὸς πίθηκος ὁ μακαρίτης. Καὶ ἐκτὸς τούτου μοῦ χρεωστεῖ καὶ ἑκατὸν λίρας, τὰς ὁποίας σβύνω τώρα ἀπὸ τὰ κατάστιχά μου.

— Εὐχαριστῶ τὴν γενναιόδωρον Μεγαλειότητά Σας! ἀναφωνεῖ ὁ γελωτοποιὸς ἀνεγείρων τὸ κάλυμμα· ἡ βασιλική Σας χάρις μοῦ ἀποδίδει τὴν ζωήν!

Ἀνώδυνος ἐγχείρησις.

Κύριός τις εὐπρεπέστατα ἐνδεδυμένος καὶ τοὺς τρόπους προσηνέστατος, καλούμενος Ἐδουάρδος Στὴλ καὶ ὀδοντοϊατρὸς τὸ ἐπάγγελμα —ὡς ἔλεγεν— ἐγκαθιδρύθη εἰς κεντρικώτατον οἴκημα ἐν Παρισίοις.

Πελάτας δὲν εἶχε πολλοὺς ἐν ἀρχῇ· οἱ ἐπισκέπται ἦσαν σπανιώτατοι καὶ ὁ οἰκοδεσπότης ἀτάκτως καὶ ἐλλειπῶς ἐπληρώθη τὸ ἐνοίκιον τῶν πρώτων μηνῶν. Τέλος ἐκοινοποίησεν ἔξωσιν εἰς τὸν κακοπληρωτήν, καὶ ἔμελλεν οὗτος ἑκὼν ἄκων νὰ κενώσῃ τὸν οἶκον μετὰ δύο ἡμέρας, ὅτε πλούσιός τις τραπεζίτης ἔρχεται καὶ κρούει τὸν κωδωνίσκον τῆς θύρας.

— Τί ἀγαπᾶτε; ἐρωτᾷ ἀνοίγων αὐτοπροσώπως ὁ ὀδοντοϊατρός.

— Τὸ ὀδόντι μου μὲ πέθανε!

— Καθίστε νὰ τὸ ἰδοῦμε...

Μετὰ μικρὰν ἔρευναν ἀποφαίνεται ὅτι ὁ ὀδοὺς δὲν ἐπιδέχεται ἄλλην θεραπείαν καὶ πρέπει νὰ ἐκριζωθῇ αὐθωρεί.

— Θὰ πονέσῃ πολύ; ἐρωτᾷ δειλιῶν ὁ τραπεζίτης.

— Μπά! οὔτε θὰ αἰσθανθῆτε κανένα πόνον· θὰ σᾶς μυρίσω κάτι ἐλαφρὸν ναρκωτικόν.

Ὁ τραπεζίτης ἀνθίσταται κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ πείθεται τέλος εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἐπιστήμονος, ὅστις καλύπτει τοὺς ῥώθωνας αὐτοῦ διὰ σπόγγου πλήρους χλωροφορμίου.

Ἡ νάρκη διήρκεσεν ἐπὶ πολύ. Ἦτο δὲ τόσον ἐντελὴς ὥστε, ὁ τραπεζίτης οὐδένα πόνον ᾐσθάνθη, συνελθὼν δ' ἔφερεν εὐθὺς τὴν χεῖρα πρὸς τὸν πάσχοντα ὀδόντα. Ἀλλ' ὁ ὀδοὺς ἦτο ἐκεῖ, εἰς τὴν θέσιν του, καὶ ἐπόνει τώρα ὅσον καὶ πρότερον!...

Ἀναζητεῖ τὸν ὀδοντοϊατρόν, ἀλλ' οὐδαμοῦ φαίνεται οὗτος· καὶ ὁ ταλαίπωρος τραπεζίτης ἐπείσθη μετ' ὀλίγον ὅτι ἐγένετο θῦμα διασήμου λωποδύτου, ὅτε εἶδεν ὅτι ἀπὸ τοῦ θυλακίου του ἔλειπε τὸ παχὺ χαρτοφυλακιόν του περιέχων 5 χιλ. φράγκων εἰς χαρτονομίσματα, εἰς τὴν θέσιν δ' αὐτοῦ ἔμενεν ἓν τεμάχιον χαρτίου καὶ δεκάφραγκον χαρτονόμισμα.

Ἐπὶ τοῦ χάρτου ἦτο γεγραμμένον διὰ μολυβδοκονδύλου: «Εἴδετε ὅτι δὲν πονεῖ καθόλου! Πηγαίνετε τώρα νὰ βγάλετε τὸ ὀδόντι σας ἀκινδύνως καὶ δι' ἐξόδων μου. Περαστικά σας».

Ἡ γλῶσσα τοῦ ῥιπιδίου.

Αἱ ἱσπανίδες ἐφεῦρον τὸν τρόπον δι' οὗ ἐκφράζουσι διὰ τοῦ τοιούτου ἢ τοιούτου χειρισμοῦ τοῦ ῥιπιδίου ὅ,τι δὲν θέλουσι νὰ εἴπωσι διὰ λόγου. Ἐννοεῖται ὅτι αἱ ἐκφράσεις αὐταὶ ἀνάγονται πᾶσαι εἰς τὸν αἰσθηματικὸν κύκλον· κυριώταται δὲ εἶνε αἱ ἑξῆς:

Ῥιπίδιον κλειστὸν δι' οὗ κτυπῶσιν ἐλαφρὰ τὸν δεξιὸν βραχίονα: — Ζητῶ σύζυγον!

Ὅμοιον κτύπημα εἰς τὸν ἀριστερὸν βραχίονα: — Εἶμαι ἀρραβωνισμένη!

Ῥιπίδιον τιθέμενον εἰς τὸ θυλάκιον: — Δὲν ἔχω ὄρεξιν δι' ἔρωτας!

Ῥιπίδιον φερόμενον εἰς τὰ χείλη: — Ἀμφιβάλλω περὶ τῆς εἰλικρινείας σας!

Ῥιπίδιον θωπεῦον τὴν κόμην κατὰ τοὺς κροτάφους: Σὲ συλλογίζομαι!

Διὰ τοῦ ῥιπιδίου καλύπτειν τὴν μορφήν: — Τέτοιο πρᾶγμα δὲν θέλω ν' ἀκούσω!

Τὸ ῥιπίδιον ἐπὶ τῆς καρδίας: — Ἀγαπῶ καὶ πονῶ!

Μετὰ προσοχῆς παρατηρεῖν τὰ ἐπὶ τοῦ ῥιπιδίου ζωγραφήματα: — Μ' ἀρέσεις!

Μετρᾶν τὰ πτερύγια: — Θέλω νὰ σοῦ ὁμιλήσω!

Γοργὸν ῥίπισμα: — Ἀγαπῶ περιπαθῶς!

Νωχελὲς ῥίπισμα: — Ἀδιαφορῶ!

Βραδὺ κλείσιμον: — Δὲν λέγω ὄχι· νὰ ἰδῶ!

Πτῶσις τοῦ ῥιπιδίου: — Σοῦ ἀνήκω ψυχῇ καὶ σώματι!

Πολύτιμος λέων.

Ἐν θηριοτροφείῳ ἐπισκέπται τινὲς συνδιαλέγονται μετὰ τοῦ ἰδιοκτήτου:

— Καὶ κοστίζει πολὺ ἕνας λέων; ἐρωτᾷ τις.

— Κατὰ τὸν λέοντα, ἀπαντᾷ ὁ θηριοτρόφος.

— Ἔξαφνα αὐτὸς ὁ ἰδικός σας ἐδῶ· εἰς τί τιμὴν θὰ τὸν ἐπωλούσατε;

— Αὐτόν; ἀλλάζει· δὲν τὸν δίνω ὅσα καὶ νὰ μοῦ δώσουν.

— Καὶ γιατί;

— Γιατὶ τὸν περασμένον χρόνον ἔφαγε τὴ γυναῖκά μου!

Τρόπος τοῦ μὴ κακολογεῖν.

— Λαμπρὸς ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ Ἀριστείδης· ποτὲ δὲν λέει κακὸ γιὰ κανένα.

— Βέβαια, ἀφοῦ μιλεῖ πάντα γιὰ τὸν ἑαυτό του...

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1888—1540.